

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren. N:o 10.

Tisdagen den 14 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollen för den 4 och 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets memorial n:o 5, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll; äfvensom statsutskottets utlåtande och memorial:

N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksdagens nionde hufvudtitel;

N:o 29, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln;

N:o 30, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under femte hufvudtiteln; samt

N:o 31, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition angående restitution af stämpelafgift till delegarne i sterbhuset efter kabinettskammarherren friherre Carl Otto Silferschiöld;

h varefter herr grefven och talmannen tillkännagaf, att enligt en mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen skulle företagas vid kamrarnes sammanträden nästa lördag, derest voteringspropositioner för sådana omröstningar dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Vidare anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtanden:

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande under år 1888 af arbeten på nya kasernetablissemant för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.;

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i afseende å förvaltningen af kronans domäner äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen; och

N:o 34, angående beviljande af anslag till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå;

bevillningsutskottets betänkande n:o 5, angående vissa delar af tullbevillningen;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

N:o 6, i fråga om afskrifning af åtskilliga fordringar ur riksbankens afdelningskontors i Göteborg räkenskaper;

N:o 7, i fråga om afskrifning af två fordringar ur afdelningskontorets i Luleå räkenskaper; och

N:o 8, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

N:o 1, i anledning af väckt förslag om ersättning af allmänna medel, i vissa fall, åt egare af husdjur, som dött i boskapspest m. m.; och

N:o 2, angående utredning rörande ifrågasatt revision af tulllagstiftningen.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att f. d. justitierådet herr *C. Alb. Lindhagen*, som nu befinner sig i convalescensstadiet efter nyligen genomgången långvarig typhoidfeber, fortfarande är oförmögen att sig i Riksdagens Första Kammare inställa, intygas på aflagd embetsed.

Stockholm den 12 juni 1887.

Aug. Håkansson,

med. lic.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

N:o 5, i anledning af Riksdagens år 1886 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra

af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1884;

N:o 6, i anledning af Riksdagens år 1886 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1885;

N:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar i de norrländska länen;

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från en vid Östersunds stad belägen kronolägenhet;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Stommen n:o 1 i Vermlands län;

N:o 10, angående ersättning till förre fanjunkaren Carl Ulrik Bergstedt för omkostnader, dem han, såsom innehafvare på lön af sergeantbostället Luggevi n:o 1 i Örebro län fått vidkännas för boställets deltagande i ett vattenafledningsföretag;

N:o 11, angående försäljning af hospitalslägenheterna Åhus n:is 9 och 10 a i Kristianstads län;

N:o 12, angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter målaren Per Adolf Stockenberg från Sundsvall;

N:o 13, angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Erska Öster- och Bergsgården i Elfsborgs län;

N:o 14, angående försäljning af en del af Tånga hed samt försäljningssummans användande till inköp af nytt skjutfält för Göta artilleriregemente vid Remmene i Västergötland;

N:o 15, i fråga om egande- och dispositionsrätten till sådant under bruk skatteköpt hemman, till hvilket bruksegaren från åbon inköpt åborätten; samt

N:o 16, angående försäljning af indragna militiebostället $\frac{1}{16}$ mantal Skälö i Kopparbergs län.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 17, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förlängning af den mellan de förenade rikena och Spanien den 15 mars 1883 afslutade handelstraktat.

Upplästes ett insändt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *L. O. Smith* fortfarande lider af ett häftigt giktanfall i båda fötterna (arthritis urica), hvilket gör honom oförmögen att under närmaste 4 veckors tid deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygar

Stockholm & Carlshäll $13\frac{7}{6}$ 1887.

Vincent Lundberg,

leg. läkare.

Föredrogs å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts den 10 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående uppsättande af ett kompani volontärer vid Norrbottens fältjägarecorps.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4 och bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkanden n:is 2—4;

hvarrefter på framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de, som denna dag bordlagts första gången, och sist de, som denna dag blifvit andra gången bordlagda.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarrefter kammaren åtskildes kl. 2,53 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 15 Juni, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Burman* under tre veckor från och med den 18 innevarande juni.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skiljemän och lag angående förändrad lydelse af 46 § utsökningslagen den 10 augusti 1877.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

herr <i>Abelin</i>	med 90 röster,
friherre <i>Barnekow, C. F. K.</i>	» 90 »
herr <i>Bennich</i>	» 90 »
» <i>Björnstjerna</i>	» 90 »
» <i>Boström, F. A.</i>	» 90 »
» <i>Dahl</i>	» 90 »
» <i>De Maré</i>	» 90 »
» <i>Ericsson, H. M.</i>	» 90 »
friherre <i>von Essen, F.</i>	» 90 »
» <i>von Essen, R. J.</i>	» 90 »
grefve <i>Falkenberg</i>	» 90 »
herr <i>Fock</i>	» 90 »
» <i>Forssell, O. H.</i>	» 90 »
» <i>Gahn</i>	» 90 »
grefve <i>Hamilton</i>	» 90 »
herr <i>Hederstierna</i>	» 90 »
grefve <i>Piper</i>	» 90 »
herr <i>von Post</i>	» 90 »
friherre <i>Ramel</i>	» 90 »

herr <i>Reuterswärd</i>	med 90 röster,
» <i>Schotte</i>	» 90 »
greffe <i>Sparre</i>	» 90 »
» <i>Wachtmeister</i>	» 90 »
herr <i>von Baumgarten</i>	» 89 »

Företogs val af sex suppleanter till kammarens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter för nämnde valmän utsedde:

herr <i>Sundström</i>	med 59 röster,
» <i>Behm</i>	» 59 »
» <i>Unger, A.</i>	» 59 »
greffe <i>Klingspor</i>	» 59 »
herr <i>Stephens</i>	» 58 »
greffe <i>Barnekow, A. G.</i>	» 54 »

sedan ordningen mellan de fyra förstnämnde blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 5 och statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 9.

Föredrogos statsutskottets nedannämnda under gårdagen bordlagda memorial:

N:o 29, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under fjerde hufvudtiteln.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

N:o 30, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under femte hufvudtiteln.

1 punkten.

Bifölls.

2 och 3 punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

N:o 31, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition

angående restitution af stämpelafgift till delegarne i sterbhuset efter kabinettskamarherren friherre Carl Otto Silfverschiöld.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogos, men bordlades å nyo statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 32—34 och bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkande n:o 5.

Föredrogos och godkändes bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

N:o 6, i fråga om afskrifning af åtskilliga fordringar ur riksbankens afdelningskontors i Göteborg räkenskaper; och

N:o 7, i fråga om afskrifning af två fordringar ur afdelningskontorets i Luleå räkenskaper.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 8 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda betänkanden n:is 1 och 2.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående uppskof med beslut öfver ett från 1885 års riksdag hvilande förslag till ändring i regeringsformens 6 §.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.

Herr Unger, Magnus: Såsom kammarens ledamöter behagade inhemta af konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande, har jag reserverat mig mot detsamma, och, ehuru jag i denna min reservation i korthet angifvit skälen för min afvikande mening, anhåller jag dock att derom få yttra några ord.

Det lär väl icke af någon bestridas, att med grundlagens anda och mening öfverensstämmer, att hvilande grundlagsförslag i allmänhet icke må slutligen pröfvas vid samma valperiod, hvarunder det blifvit väckt och hvilande förklaradt. Nu gäller det således att se till, huru vida i grundlagen förefinnes något stadgande, som i förevarande fall kan gifva anledning till afvikelse från denna grundsats.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrar i statsrådsprotokollet den 29 april detta år, i fråga om att låta slut-

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändringsför-
slag.

(Forts.)

liga pröfningen af detta hvilande grundlagsförslag uppskjutas till nästa riksdag, att »förslaget, som under vanliga förhållanden bort förekomma till slutlig handläggning vid 1888 års riksdag, torde nu, i följd af föreskriften i 64 § riksdagsordningen, redan vid denna riksdag böra till pröfning och afgörande företagas.» Det skall alltså vara i 64 § riksdagsordningen, man skall finna skälen för den åsigten, att ifrågavarande förslag *torde* böra redan vid denna riksdag till afgörande företagas. Säsom känt är, lyder nämnda paragraf i riksdagsordningen sålunda: »Förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, hvarom fråga endast vid lagtima riksdag må väckas, kan å samma riksdag förkastas, men ej slutligen antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än säsom ett förslag, hvilket till den lagtima Riksdag, som, efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren, först sammanträder, skall hvilat, för att då å nyo pröfvas.»

Jag vill nu icke inlåta mig på det spörsmålet, huru denna fråga skulle besvaras, derest Riksdagen blifvit upplöst under första eller andra året af valperioden, ty derom behöfver man icke tvista för bedömande af denna fråga. Utan jag påstår endast, att ordalydelsen i 64 § riksdagsordningen icke i det fall, som nu föreligger, kan gifva anledning till ett afvikande från den allmänna grundsatsen att ny valperiod skall hafva inträdt, innan hvilande grundlagsförslag kunna slutligen pröfvas. Det stadgas icke — säsom kammarens ärade ledamöter behagade bemärka — i denna paragraf, att hvilande grundlagsförslag skola förekomma till slutlig pröfning vid det riksdagssammanträde, som eger rum näst efter de allmänna valen, eller något dylikt; utan det heter att det skall ske vid den *lagtima riksdag*, som efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren först sammanträder. Detta uttryck »den riksdag, som först sammanträder» lär väl icke kunna betyda annat än den riksdag, som börjar, ty tager man ordet »sammanträder» i dess vidsträckta bemärkelse, kan man säga att Riksdagen sammanträder hvarje dag. När började då 1887 års lagtima riksdag?

Enligt 49 § regeringsformen och 2 § riksdagsordningen började den den 15 januari 1887 och således icke *efter* sedan nya val till Andra Kammaren egt rum, vid hvilket förhållande det icke heller lär vara med grundlagens bud öfverensstämmande att nu till slutlig pröfning företaga ifrågavarande, från 1885 års riksdag hvilande grundlagsförslag.

Drifver man åter den satsen, att riksdagen 15 januari—5 mars var *en* lagtima riksdag och detta den 2 maj började sammanträde en ny särskild lagtima riksdag, så måste man konsekvent komma derhän att, derest ett förslag om grundlagsändring blifvit förklaradt hvilande i februari månad, detta redan nu skulle kunna slutligen pröfvas och antagas. Men för den konsekvensen hör man äfven ganska stora ifrare af nyriksdags-teorien draga sig tillbaka, hvilket torde få anses säsom ytterligare bevis om ohållbarheten af denna teori.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet synes sjelf hafva varit tveksam, huru härvid skulle förfaras, säsom man kan

se, bland annat, af de nyss citerade orden »det *torde böra* till pröfning förekomma redan vid denna riksdag». Och att han den 29 april varit tveksam i detta afseende, kan man derjemte finna af hans framställning om ändring i tryckfrihetslagen, då han, såsom skäl för att detta förslag borde förekomma redan vid detta riksdagssammanträde, anför, att, om icke beslut fattades vid denna riksdag, det skulle åtgå *åtminstone tre år*, innan förslaget kunde blifva lag. Detta visar, att herr statsrådet ännu den 29 april icke gjort sig fullt förtrogen med den åsigten, att regeringen genom att upplösa riksdagen skulle kunna påskynda antagandet af hvilande grundlagsförslag. Då alltså äfven de högste och mest lärde varit tveksamme i denna fråga, och då man i synnerhet i grundlagsfrågor bör tillämpa den eljest åberopade satsen »in dubio non est agendum», så synas mig många skäl tala för att man i detta fall bör gå varsamt till väga och icke slå in på en sådan bana, som att förklara sig lagligen kunna vid sådana särskilda tillfällen, som detta, företaga till slutlig pröfning ett ärende, som under vanliga förhållanden icke bort förekomma.

Men — säger man — detta är ju ingenting att tvista om, då saken icke har någon praktisk betydelse, ty antingen vi nu antaga konstitutionsutskottets förslag, eller reservationen, blir grundlagsförslaget i alla fall hvilande.

Jag kan, mine herrar, icke erkänna rigtigheten och befogenheten af sådant tal, ty det kan icke bestridas, att det är en ganska vigtig och i vår statsförfattning djupt ingripande fråga, denna, huru vida det skall stå i regeringens magt att genom att upplösa riksdagen påskynda antagandet af hvilande grundlagsförslag och dymedelst få vår grundlag ändrad på några månader. Vid sådant förhållande, och då jag vet, att mången delar de åsichter, jag nu haft äran uttala, tager jag mig friheten, herr grefve och talman, att vördsamt anhålla om proposition på bifall till den af mig afgifna reservationen, som har följande lydelse:

»att Riksdagen, med ogillande af konstitutionsutskottets förvarande utlåtande n:o 1, måtte förklara, det Riksdagen, som anser ifrågavarande, från 1885 års lagtima riksdag hvilande förslag till ändring i 6 § regeringsformen icke lagligen kunna vid denna den 15 sistlidne januari började lagtima riksdag pröfvas, vid sådant förhållande finner Kongl. Maj:ts proposition om uppskof med beslut öfver nämnda förslag icke till vidare utlåtande föranleda.»

Hans excellens herr statsministern Themptander: Lika litet som den föregående talaren skall jag inlåta mig på frågan om den närvarande Riksdagens ställning i förhållande till den Riksdag, som sammanträdde i januari detta år. Sådant är icke behöfigt för den fråga, som här föreligger och hvilken, enligt min tanke, icke har det minsta sammanhang med spörsmålet om ny eller fortsatt Riksdag. Hvad som här är nödigt att taga i öfvervägande, det är de bestämmelser, grundlagen meddelar rörande formen för behandling af förslag till ändringar i våra grundlagar.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.

(Forts.)

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändringsför-
slag.*

(Forts.)

Dessa bestämmelser återfinnas i 81 § regeringsformen samt 64 § riksdagsordningen. Den förra innehåller i det afseendet endast, att det fordras två lagtima Riksdagars beslut för sådana ändringars tillkomst. Den senare åter, som af den föregående ärade talaren nyss blifvit uppläst, bestämmer, att ett grundlagsförslag icke må till slutligt godkännande förekomma vid samma riksdag, då förslaget blifvit väckt. Den första Riksdagen har endast att antingen förkasta ett dylikt förslag eller förklara detsamma hvilande till, såsom det heter, »den lagtima riksdag, som, efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren, först sammanträder». Att ifrågavarande grundlagsändringsförslag rörande ett nytt statsdepartement förklarades hvilande vid 1885 års riksdag; att sedermera nya val egt rum till Andra Kammaren; att den nu församlade Riksdagen besitter egenskapen af lagtima Riksdag och att det vidare är den första lagtima Riksdag, som sammanträdtt efter de nya valen, äro förhållanden, som jag icke kan förstå att någon kan bestrida. Herr Unger tycktes också icke fästa sig så mycket vid grundlagens ordalydelse, utan sade, att det icke skulle vara med grundlagens anda och mening öfverensstämmande, att grundlagsändringsförslag skulle kunna under samma valperiod förekomma till behandling. För min del vet jag icke, hvar en sådan grundlagens anda och mening finnes uttryckt. Grundlagens syfte med den dubbla pröfningen af dessa frågor är, efter min uppfattning, först och främst att bereda ett visst rådrum för den slutliga pröfningen af hvilande grundlagsändringsförslag. Detta rådrum vinnes naturligtvis i förevarande fall synnerligen väl, eftersom det är från 1885 som förslaget hvilat, ja rådrummet blifver nu mycket större än många andra gånger, då en upplösning icke kommer emellan, enär det ju händer att sista Riksdagen i en valperiod förklarar ett grundlagsändringsförslag hvilande, sedan riksdag räckt långt in på året, och det återstår sedermera en ganska kort tid, innan den första Riksdagen i nästa valperiod har att slutligen behandla ärendet.

Det andra syftet med grundlagens stadgande om den dubbla pröfningen innebär, att, sedan frågan af medkammaren en gång blifvit förklarad hvilande, samma kammare, först sedan den blifvit *nyvald*, skall å nyo företaga frågan till behandling. Den anda och mening, som jag föreställer mig att grundlagen i detta fall har, är således, att garantien för en omsorgsfullare pröfning af grundlagsändringsförslag skall ligga deri, att dels ett visst rådrum lemnas mellan de båda gånger frågan behandlas och dels att det skall vara, om jag så må säga, en dubbel uppsättning af medkammaren, som skall gifva sitt bifall till dylika förslag. Grundlagens bestämmelser härom äro ock, enligt min åsigt, så klara och oförtydbara, att jag för min del icke har kunnat förstå, huru det är möjligt att der inlägga en annan mening än den, som tagit sig uttryck i Kongl. Maj:ts proposition och konstitutionsutskottets betänkande, och enligt hvilken innevarande Riksdag skulle ega befogenhet och följaktligen också pligt att pröfva ifrågavarande ärende, derest detsamma icke uppskjutes. Jag kan försäkra eder, mine herrar, att någon skymt af tvekan i detta fall ingalunda förefunnits hos justitie-

ministern; utan det af honom begagnade och här åberopade uttrycket »torde böra» har begagnats endast därför, att det var fråga om en pröfning, som tillkom icke Kongl. Maj:t utan Riksdagen, och då lärer det begagnade uttrycket med fullt fog kunna begagnas för att angifva hvad som skulle göras af en myndighet, öfver hvars åtgöranden Kongl. Maj:t icke har att bestämma.

Hvad åter angår sammanhanget emellan hvad af justitieministern yttrats om denna fråga och om tryckfrihetslagen, så kan deraf icke hemtas något stöd för den uppfattningen, att han skulle anse sådan Riksdag som denna icke befogad att slutligt behandla en grundlagsändring. Kongl. Maj:t framlade, som bekant, till sistlidne riksdag ett omfattande förslag till tryckfrihetslag. Då detta förslag framkom, var det naturligtvis icke någon tanke på att Riksdagen skulle upplösas. Men äfven om detta varit känt, hvilket det dock omöjligen kunde då vara, är det naturligtvis en stor skillnad mellan att anse ett så omfattande lagförslag, hvilket fordrar rådrum för ett sorgfälligt begrundande, *icke lämpligen* böra företagas till slutlig behandling vid en riksdag, som efter skedd upplösning samlas till en kortare samvaro, och att bestrida en sådan Riksdags *befogenhet* att taga slutlig befattning med hvilande grundlagsändringsförslag. Det är i detta sista afseende, som regeringen icke hyst den minsta tvekan om, både hvad som är grundlagens anda och mening och än mera dess oförtydbara ordalag, i öfverensstämmelse med hvilken uppfattning äfven de statsrättslärd, hvilka kommenterat våra grundlagar, enstämmigt uttalat sig för den tolkning, jag här angifvit, och detta oberoende af de olika åsigt, som de i öfrigt hyst i fråga om karakteren af den riksdag, som sammanträder efter en upplösning och efter förordnandet af nya val. Jag vill, lika litet som den siste talaren, ingå på andra fall, som kunna tänkas inträffa, men här ej föreligga. Så vill jag icke vidröra det fall, han angaf, nemligen huru vida i händelse den Riksdag, som sammanträdde i januari detta år, förklarar ett grundlagsändringsförslag hvilande, det samma nu kunnat förekomma till slutlig behandling. Jag föreställer mig, att de, som anse hinder möta härför, göra det på den grund, att de anse den Riksdag, som nu samlats, vara den samma som den, hvilken sammanträdde den 15 januari detta år, och att man skulle riskera att komma i kollision med 64 § riksdagsordningen, som förbjuder, att dylika förslag kunna slutligen bifallas vid samma riksdag, då de väckts. Utan att inlåta mig på någon redogörelse för min uppfattning af den frågan, vill jag endast hemställa till de med mig olika tänkande, om någon människa kan påstå, att 1885 års Riksdag skulle vara den samma som den nu pågående; och är ej så förhållandet, och är det lika visst, att Andra Kammaren nu är sedan dess nyvald, så är grundlagens fordran för en behörig pröfning af dessa frågor uppfylld.

Det är endast detta jag velat anföra, och då den förste ärade talaren, med den uppfattning han hyser i denna sak, icke inlåtit sig på frågan, huru vida det kunde vara *lämpligt* att accepteradets föreslagna uppskofvet med detta ärende, hvilket jag för öfrigt an-

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppskof med
bestut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

tager icke från något håll bestrides, så hoppas jag, att kammaren skall finna förhållandena vara sådana, att Kongl. Maj:t haft fullt fog för sin framställning.

Herr Wennerberg: Det är icke den *rättighet*, jag såsom riksdagsman eger att här yttra mig öfver föreliggande fråga, som förmått mig att begära ordet; — om det endast vore detta, skulle jag med glädje afstå derifrån — det är fastmer den *skyldighet*, jag såsom riksdagsman har att i en *sådan* fråga som denna, deri jag har en bestämd och från utskottets åsigt afvikande öfvertygelse, icke tiga utan uttala min mening. Jag skall därför göra detta, och ber vördsamt, att kammaren ville låna mig ett villigt öra, då jag må hända icke blir så kort, som jag skulle önska.

Det är en känd sak att, då Riksdagen i mars upplöstes, uppstod i hela landet ett bemödande hos allmänheten att sätta sig in i detta, i vår riksdagshistoria ovanliga, förhållande, och försök gjordes öfverallt att bedöma det så godt man kunde. Man måste erkänna, att ett så lifligt deltagande, som då visade sig för denna sak, var något ganska ovanligt. Jag måste dock medgifva, att detta lifliga deltagande visserligen mindre härrörde från något intresse för grundlagsfrågan, än från det då redan uppjagade partisinnet i *den* fråga, som må hända främst föranledt Riksdagens upplösning. Af en så beskaffad sinnesstämning kunde man från ingendera sidan skäligen vänta, att den sans och måtta skulle iakttagas, som alltid äro nödiga för en saks rätta bedömande.

Så vardt äfven förhållandet.

Man fick icke blott man och man emellan höra de mest bestämda yttranden angående den å nyo sammanträdande riksdagen: »den är en *fortsättning*», »nej, den är *ny*»; utan hela den svenska pressen delade sig på samma vis, icke blott i hufvudstaden utan öfver hela landet; och det gick till den ytterlighet, att då den ena tidningen förklarade, att det var alldeles klart att det var en ny Riksdag, den andra lika bestämdt påstod, att det var en gifven fortsättning af en föregaende.

Då syntes till all lycka i en hufvudstadstidning en artikel, undertecknad med en signatur, som inbjöd enhvar att läsa, hvad som stod i densamma. Denna artikel, troligen den mest opartiska, som dittills synt i frågan, gjorde onekligen godt. Den nedstämd å båda sidorna den högt uppdrifna säkerheten. Den visade, att man icke hade något i praxis fullt tillförlitligt att stödja sig vid för bedömandet af frågan; att grundlagen gäfvé sjelf anledning till en viss tveksamhet, som gjorde, att, då nu något måste göras, man lätt riskerade att kanske icke träffa det rätta. Man fick i denna artikel se en framställning af de olägenheter, som skulle uppkomma, vare sig man antog, att majriksdagen vore en ny eller en fortsatt riksdag. Artikelförfattaren gick dock icke längre än till en viss gräns i sina påståenden, och han drog icke de sista konsekvenserna af sin opartiska framställning.

Fans det således skälig tvekan i afseende på *sättet*, huru den sammankallade Riksdagens yttre organisation skulle verkställas —

och det fans det — så borde, åtminstone icke med grundlagens hjälp, någon tvekan om samma Riksdags inre väsen och verkliga natur hafva förekommit.

I det afseendet anser jag grundlagen vara fullt tillräcklig och tydlig. Det syntes också af artikelförfattarens skrifvelse, att han ansett det egentligen *nya* ligga i den yttre organisationen af den senare sammanträdande Riksdagen — i dess »mise en scène» om jag så får säga. Längre gick han icke. Det sista och viktigaste ordet återstod alltså att uttala.

Till följd af vissa regeringshandlingar sväfvade visserligen ingen i okunnighet om, hvad som var regeringens egen åsigt; men det fordrades ännu *ett* för att för framtiden veta, hvad tolkning grundlagens bud i detta fall skulle få; ty onekligen förhåller det sig så, att det beslut, som nu af Riksdagen fattas just på grund af Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, det torde väl efter all sannolikhet för framtiden blifva det gällande.

De grundlagsparagrafer, som handla härom, äro strängt taget icke flere än 6 eller 7. Den enda grundlagsparagraf af dessa, som i den kongl. propositionen, derefter af konstitutionsutskottet och nu senast af herr statsministern åberopats, är den kända 64 § riksdagsordningen. Der är alltså stödet, på hvilket den mot min motsatta åsigten hvilat.

Enligt min mening gifver likväl denna paragraf icke något säkert stöd för denna åsigt, under det alla de öfriga hithörande grundlagsparagraferna gifva tillräcklig anledning till en alldeles motsatt uppfattning, hvilka paragrafer man också aktat sig för att anföra. Jag hoppas äfven, att denna kammare icke heller skall i någon enda af dem finna något stöd för den af konstitutionsutskottet omfattade tolkningen af grundlagen.

Den 64 § innehåller, såsom anfördt blifvit, att ett hvilande grundlagsförslag skall förekomma för att å nyo pröfvas, när Riksdagen första gången efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren sammanträder. Men det heter ordagrant — och detta är det viktigaste — »hvilket till den *lagtima* riksdag, som, efter förrättade nya val» o. s. v. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på ordet *lagtima*. Det är gammalt, men jag tror icke, att någon skall försöka bestrida den tolkning, jag af detsamma gör. *Lag, laga*, d. v. s. i lag bestämd, *tima* är ett gammalt uttryck för tid; *lagtima* betyder således *genom lag bestämd tid*. Den genom eller i lag bestämda tiden för Riksdags sammanträde är den enda *lagtima* som finnes; och för att bevisa detta behöfver jag blott anföra hvad 2 § riksdagsordningen innehåller: »lagtima riksdag skall, i kraft af rikets regeringsform och utan särskild kallelse, sammanträda *hvarje år den 15 januari* eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter». Der hafva vi definitionen på *lagtima* riksdag.

I samma § 2 moment finna vi definitionen på *urtima* Riksdag; der sägs: »urtima riksdag sammankallas, då *Konungen* så nödigt finner».

Är nu detta sammanträde vordet bestämdt enligt 1 mom.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppskof med
beslut öfrer
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

2 § eller genom en Konungens särskilda kallelse? Påtagligen genom en Konungens särskilda kallelse och icke i kraft af 2 § riksdagsordningen, som tydligt säger, att lagtima riksdag skall sammanträda »utan särskild kallelse». Lagtima Riksdag kan enligt grundlagen aldrig någonsin sammanträda annat än den 15 januari eller dagen derefter. Han får icke heller sammanträda på grund af särskild Konungens kallelse. Göres ett sammanträde mellan lagtima Riksdagar nödvändigt, så har Konungen sin i grundlagen gifna rätt att kalla till *urtima* riksdag.

Detta sammanträde är således icke en lagtima riksdag.

Nå väl, om det icke är en *lagtima* riksdag, så frågar jag: är det då en *urtima*? Nej, icke heller. Men hvad är då denna majriksdag, som hvarken är lagtima eller urtima? — Jo, grundlagen har ej lemnat oss i okunnighet derom.

I 5 § riksdagsordningen heter det: »lagtima riksdag kan icke utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan riksdagen är samlad, förordnar om nya val till båda kamrarna eller den ena af dem. I dessa fall skall riksdagen, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare af Konungen upplösas förr än fyra månader från det senare sammanträdetes början förflutit.»

Mine herrar! Kan det någonsin finnas ett senare sammanträde utan ett föregående förra? Hänga icke dessa så tillsammans, att det är rent af oförståndigt att påstå, att det senare sammanträdet skall vara ett sjelfständigt, af det förra oberoende, sammanträde? Ett senare sammanträde åter förutsätter icke det med nödvändighet ett annat, såsom sitt förra?

Skall nu detta vara en sjelfständig Riksdag, så frågar jag, om icke den Riksdag, som föregått denna, bort afslutas? Detta sammanträde kan icke göras till en sjelfständig Riksdag, med mindre att äfven det förra sammanträdet såsom fristående Riksdag afslutats. Grundlagen föreskrifver i korthet, fastän tillräckligt utförligt, huru i ty fall skall tillgå.

Har så tillgått? Har den blifvit enligt § 36 riksdagsordningen afslutad med predikan, med talmännens välönskningar och med riksdagsbeslutets uppläsande? Ingalunda.

Detta var också fullkomligt lagligt, ty det står i samma § 36 riksdagsordningen, huru vid upplösning af Riksdag skall tillgå, och detta följdes fullkomligt riktigt. Men varder en Riksdag *upplöst*, så kan han och får icke afslutas. Nu blef han upplöst och är således icke afslutad.

Kan något sägas börja såsom ett nytt och vara af samma slag och samma väsen som ett gammalt, utan att detta gamla blifvit begränsadt, afslutadt eller kommit på sin afskilda plats? Eller skall det i vår riksdagshistoria finnas *oafslutade lagtima* Riksdagar? — Nej, den Riksdag, som i mars upplöstes, väntar ännu på sin lagliga afslutning, och den kommer, vill jag hoppas, nog i sin rätta tid.

Årets lagtima Riksdag upplöstes för att återkomma till ett se-

nare sammanträde, icke till en själfständig ny, lagtima riksdag och detta på grund af grundlagens bestämda utsago i 5 § riksdagsordningen, som hvarken är otillräcklig eller otydlig.

Det stöd således, som skulle lemnas af den anförda 64 § riksdagsordningen, sviker när det kommer till stycket. Det visar sig strax, huru dermed förhåller sig, om jag jemför Kongl. Maj:ts proposition och konstitutionsutskottets utlåtande med så väl sistnämnda § som 5 § riksdagsordningen. Det heter nemligen i båda dessa framställningar, icke så som det enligt min åsigt borde hetat, utan på följande sätt: så »torde, i följd af föreskriften i 64 § riksdagsordningen, redan vid denna riksdag böra till pröfning och afgörande företagas.» Men när jag ser efter i 64 §, står der *lagtima* riksdag, och fortsätter jag undersökningen, lemnas nöjaktig förklaring i den 5 § — allt riksdagsordningen. — Vi befinna oss alltså nu grundlagsenligt vid 1887 års *lagtima riksdags senare sammanträde* och icke vid någon ny 1887 års lagtima riksdag. Det skall dock vara vid en lagtima riksdag och icke vid en lagtima riksdags senare sammanträde, som en hvilande grundlagsfråga skall förekomma till slutlig pröfning. Det hade derför varit i sin ordning, om det i den kongl. propositionen och konstitutionsutskottets utlåtande hetat: »torde redan vid denna riksdags senare sammanträde böra till pröfning företagas»; men då hade ju hela framställningen ej blott saknat stöd *i*, utan rent af uppträdt *mot* grundlagen.

Då nu lagtima riksdag såsom sådan måste utan särskild kallelse sammanträda, och detta endast den 15 januari, och då en lagtima riksdag nödvändigt måste vara avslutad, för att en *ny* lagtima skall kunna börja, och icke någon lär vilja påstå, att detta är en urtima riksdag, så är jag af skyldig vördnad för grundlagen tvungen att vidhålla den åsigt jag förfäktar.

Vore denna icke den rätta, så skulle det högst besynnerliga inträffa, att vi på samma år få *en* lagtima riksdag, som icke blifvit grundlagsenligt avslutad, och derpå *en* annan lagtima riksdag, som icke blifvit grundlagsenligt börjad. Den förra icke grundlagsenligt avslutad, enär den blef upplöst, den senare icke grundlagsenligt börjad, alldenstund den börjat på grund af särskild kallelse.

Riksdag heter *lagtima* just på den grund, att alla riksdagsmän i hela riket veta tiden, när riksdagen börjar, och behöfva icke kallas till en sådan. Men vi äro nu hit *kallade*, och detta fullkomligt riktigt; ty liksom Konungen har laglig rätt att upplösa en eller båda kamrarne, när han så finner nödigt, så har han också laglig rätt att sätta ut den tidpunkt, då de skola åter sammanträda. Detta sammanträde varder då, så väl förnufts- som grundlagsenligt, en fortsättning af den lagtima riksdagen, hvadan ock grundlagen säger, att det *bibehåller* egenskapen af lagtima. Endast så får icke allenast efter gammalt svenskt språkbruk, utan äfven efter grundlagens både anda och bokstaf ordet lagtima sin rätta betydelse.

Här är icke fråga om, att själfva det mål, som regeringen

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

äsyftat, nemligen att få ett uppskof med det hvilande förslaget, skulle på något sätt rubbas. Det kommer att vinnas vid nästa års lagtima riksdag. Derom äro alla ense. Här är det blott fråga om, huruvida man skall anse, att det nu begärda uppskofvet är grundlagsenligt eller icke. Och huru man vid ett sådant uppskofs äskande skall gå till väga, derom har grundlagen sagt sitt ord.

Då emellertid det verkliga förhåller sig så, att redan nu ifrågasatts, att ett grundlagsförslag skulle till slutlig pröfning kunna upptagas, då hemställer jag till regeringen, huru det kommit sig, att icke detta förslag gjorts färdigt att för riksdagen framläggas. Regeringen har påtagligen endast väntat sig ett *ja* från kammaren till den kongl. propositionen, ty derest kammaren nekade uppskof — och det är icke Konungen ensam som bestämmer härom, utan Konung och Riksdag tillsammans — borde förslaget åtminstone hafva varit framlagdt. I stället säges, att frågan icke är tillräckligt utredd. Jag vill nu icke tala om, att den kom fram år 1885; men jag vågar antaga, att äfven på den korta tiden efter upplösningen hade det, efter mitt sätt att se saken, varit icke blott möjligt, utan ock en ovilkorlig pligt att hafva detta förslag i ordning, i *händelse* kammaren skulle vägrat uppskof. Så har icke skett, och derom är i afseende på sjelfva sakens vikt icke mycket att säga; och att regeringen trodde, att ärendet icke skulle komma före nu, det hoppas jag i icke ringa mån berott derpå, att den ansett tvifvelaktigt, huruvida det *borde* förekomma. Jag måste från min synpunkt att se saken derjemte säga, att hela framställningen synt mig onödig, då rätta pröfningen — och deremot hade väl ingen enda röst höjt sig — företagits vid nästa års lagtima riksdag, såsom 64 § säger, och icke ifrågasatts vid detta års lagtima riksdags senare sammanträde.

Man har talat mycket om grundlagens anda och grundlagens bokstaf, och det är ej första gången jag sjelf varit ute för, att, när jag talat om andan, motparten åberopat bokstafven, eller tvärtom. Men, man kan icke förnuftigt anföra den ena af dem, utan att i någon mån anföra äfven den andra; ty om det ligger en förnuftig mening i sjelfva ordalydelsen, så *är* grundlagen, om den tolkas efter bokstafven, äfven tolkad efter andan.

Det har sagts, att hela denna sak är af föga vikt, enär der ingen praktisk följd eger. Jag får till min glädje säga, att jag under debatten icke hört någon använda detta farliga argument, och vill icke att någon person, på hvilken jag sätter värde, använder det. Det är förförarens vanliga argument, att ett afsteg från det rätta betyder föga, då det icke synes hafva någon praktisk följd med sig. Argumentet är mycket gammalt, men det är ett uselt argument.

Det är dessutom icke sant, att det förhåller sig så. Jag anser det vara en högviktig sak som nu föreligger; men jag skall icke trötta kammaren med att framdraga *alla* de särskilda fall, i hvilka jag funnit den kunna eller skola medföra högst betänkliga följder. Må följande antydning vara nog. Om genom kammarens beslut, sammanstående med Konungens förslag, detta prejudikat kommer

att för framtiden blifva gällande, skola vi också efter hvarje upplöst riksdag få en spritt *ny* lagtima riksdag. Under sådant förhållande kunna vi lätt tänka oss det fallet, att en regering, som funnit att dess regeringshandlingar hotas med allvarliga anmärkningar af konstitutionsutskottet, och som kommit under fund med, att det är fråga om att ställa henne för riksrätt, finner för godt att utverka en riksdagsupplösning och så gör sig af med hela riksdagen eller den för tillfället besvärligaste af dess kamrar. Vid dess återkomst — det vill *då* säga: vid den *nya* riksdagen, och som alltså icke blir ett senare sammanträde — får det icke göras någon anmärkning mot det skeddä; ty då är statsrådet fredadt genom grundlagen och ansvarighetslagen. Saken har varit före.

Är detta ej någon »praktisk följd»?

Och är den ej af någon vigt?

Möjligen uppkallas jag åter. Jag skall derföre icke längre upptaga kammarens tid nu. Men innan jag slutar, ber jag att ännu få säga några ord.

Det är redan en heder för denna kammare, att den icke låtit en grundlagsfråga passera under tystnad, isynnerhet då den är så vigtig som denna. En större heder återstår för kammaren att vinna genom att, så långt lag det tillåter, sätta en bom för hvarje lagtolkning, som beröfvar Riksdagen dess rättigheter, hvilka det är *vår* skyldighet, i kraft af edlig förpligtelse, att i öfverensstämmelse med rikets grundlagar skydda och försvara.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr Sundberg: Hans excellens statsministern yttrade nyss, att han icke förstod, huru i förevarande fråga någon annan mening kunde hysas än den som hyllades af regeringen och konstitutionsutskottet. Jag måste derför beklaga, om jag för min ringa del då skulle blifva för hans excellens något obegriplig, ty jag hysar verkligen en annan mening. Jag står nemligen i min uppfattning precis på samma ståndpunkt, som reservanterna och den talare, som nyss hade ordet, hafva uttryckt. För de skäl, hvarpå denna min uppfattning grundar sig, anser jag alldeles öfverflödigt att redogöra, när de i allt hufvudsakligt icke äro och icke kunna vara andra än de som redan den förste talaren, som hade ordet, åberopade och sedan ytterligare blifvit framlagda af den talare, som närmast före mig hade det. Anledningen till mitt uppträdande är icke heller ens ett försök till framläggande af något nytt i bevisningsväg, utan helt och hållet framkallad af en tidningsnotis, den nemligen, att talmanskonferensen godkänt den grundlagstolkning, som är regeringens och konstitutionsutskottets, en notis, som i allt hufvudsakligt äfven är fullkomligt riktig. Anmärka måste jag dock, att inom denna konferens fans en minoritet, lät vara en svag minoritet, men som jag råkade höra till denna minoritet, känner jag ett behof att också offentligen bekänna, att så var och att så är.

Hela denna fråga tror jag för öfrigt verkligen icke behöfva någon rätt vidlyttig utredning, ty det hänger helt och hållet på det enkla

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

spörsmålet: är den riksdag, som nu är samlad, en alldeles ny lagtima riksdag eller är den blott att betrakta såsom ett senare sammanträde af den lagtima riksdag, som enligt grundlagens bud den 15 januari sammanträdde? För min del har jag vid mer än ett tillfälle enskildt erkänt, att detta senare sammanträde på mångfaldigt sätt måste betraktas såsom en ny riksdag, nemligen i allt sådant konstitutivt och organisatoriskt — hvad man nu vill kalla det — som är en omedelbar följd af de nya val som försiggått till Andra Kammaren. I öfrigt måste jag för min del strängt vidhålla hvad 109 § regeringsformen och 5 § riksdagsordningen stadga, när de kalla detta sammanträde, som eger rum efter en sådan upplösning, som i är försiggått, för den lagtima riksdagens senare sammanträde. Har således riksdagen icke under sammanträdet före upplösningen i början af mars månad kunnat godkänna detta från 1855 hvilande grundlagsförslag, kan enligt min åsigt omöjligen detta senare sammanträde, som nu hålles, heller göra det. Följaktligen har regeringens hemställan, så vidt jag kan bedöma saken, varit obehöflig och konstitutionsutskottets hemställan likaledes obehöflig och kanske äfven obehörig, så vida det icke velat välja den form, som reservanterna föreslagit.

Då jag emellertid, mine herrar, villigt medgifver, att den fråga, om hvilken vår öfverläggning nu närmast handlar, kan vara tvistig, och att man kan å ömse sidor åberopa goda grunder, huruvida detta som af regeringen och konstitutionsutskottet är tillstyrkt eller den af reservanterna föreslagna utvägen är den rigtiga, och då jag dessutom har anledning befara, att herr grefven och talmannen möjligen har en sådan uppfattning att propositionsvägran på reservanternas förslag skulle kunna ifrågakomma, och jag för ingen del anser nödigt och lämpligt att drifva saken till sin spets genom en votering, skall jag för min del åtnöja mig med att här blott offentligen uttala en gensägelse mot regeringens och utskottets uppfattning af grundlagen i förevarande fall, en uppfattning, hvilken, så vidt jag kan förstå, en dag skall kunna leda till högst betänkliga följder.

Äfven detta anförande mottogs med bifallsyttringar.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Samzelius: Den ärade talaren på kronobergsbänken började sitt anförande med en erinran om, att detta vore en högviktig fråga, i hvilken det ock är hvars och ens skyldighet att uttala sin åsigt; för min del känner jag mig dertill manad af en ännu bestämdare skyldighet, i det att jag såsom ledamot af konstitutionsutskottet vid betänkandet låtit anteckna mig såsom genom annat af riksdagen lemnadt uppdrag förhindrad att öfvervara afgörandet inom utskottet af föreliggande fråga. Under detta tillkännagifvande kan ligga hvilken åsigt som helst, och jag är då skyldig att uttala den, som jag omfattar. Jag är glad att härvidlag olika åsikter kunna uttalas utan afseende på hvilken ställning man in-

tager i de stora ekonomiska frågor, som dela kammaren och landet i två stora grupper. Jag tror äfven att grundlagens helgd af alla lika villigt erkännes, hvilken ställning man än intager i dessa andra frågor. Jag kan äfven fatta, att man, såsom en annan talare yttrat, i den föreliggande frågan kan hafva olika uppfattning, så mycket mera som jag från början nästan var benägen att ingå på hans mening. Men oakadt jag står på samma sida som han i afseende derå, att detta senare sammanträde af 1887 års lagtima riksdag icke är någon själfständig riksdag utan en fortsättning af den riksdag, som började den 15 januari — och finnes enligt min tanke icke mer än *en* lagtima riksdag hvarje år, och vid denna skola väljas fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, justitieombudsman och hans suppleant samt riksdagens revisorer — kan jag dock ej dela hans åsigt i öfrigt. De nämnda valen m. fl. åligganden, som grundlagen ovilkorligen fordrar, och hvarifrån icke kan gifvas dispens, skulle omöjligt kunna fullgöras, om Konungen t. ex. begagnade sin rätt att redan den 16 januari eller dagen efter riksdagens sammanträde upplösa densamma och grundlagen kan väl icke föreskrifva något, som under vissa förhållanden ej kan fullgöras, hvadan jag antager att *ett* val, vare sig det sker under förra eller senare sammanträdet af den lagtima riksdagen, är för hela året tillfyllestgörande. Sammanställes detta förhållande med grundlagens uttryckliga föreskrift att valen skola ske vid *hvarje* lagtima riksdag, ligger deri, enligt mitt förmenande, ett kraftigt bevis därför, att dessa begge sammanträden — det förra och senare — i själfva verket utgöra *en* lagtima riksdag. Beträffande föreliggande fråga har jag fäst mig vid regeringsformens föreskrift i 81 §, der det heter: »denna regeringsform samt rikets öfriga grundlagar kunna icke ändras eller upphävas utan genom Konungens och två lagtima riksdagars beslut. Då bör man fråga: har ändringsförslaget förevarit vid två lagtima riksdagar? Ja, utan tvifvel, ty den förevar vid 1885 års riksdag och den är också före vid innevarande 1887 års riksdag, om också vid det senare sammanträdet, ty att det senare sammanträdet innehar egenskap af lagtima, derom kan man icke gerna tvista. Vidare säges i 64 § riksdagsordningen: »förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, hvarom fråga endast vid lagtima riksdag må väckas, kan å samma riksdag förkastas men ej slutligen antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än såsom ett förslag, hvilket till den lagtima riksdag, som efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren först sammanträder, skall hvila för att då änyo prövas». Hafva nya val i hela riket till Andra Kammaren företagits? Det kan ju icke af någon meniska bestridas, lika litet som att detta förslag förekommit först efter det dessa val förrättats; men det står icke att förslaget skall hvila till den riksdag som *först börjar* utan det står: "*först sammanträder*". Ordalagen i regeringsformen och riksdagsordningen kan jag således omöjligt komma ifrån, utan jag måste böja mig för dem. Dessutom kan det icke förnekas, att i förevarande fall det rådruum iakttagits, som skäligen kan begäras, när grundlagsför-

Uppskof med beslut öfrer ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppsök med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

slag äro hvilande, och sedan 1885 har man haft god tid att betänka sig, men det hade äfven kunnat hända, att ett dylikt förslag blifvit hvilande vid detta senare sammanträde af 1887 års lagtima riksdag, och efter grundlagens uttryckliga föreskrift hade ett sådant bort slutligen pröfvas vid 1888 års lagtima riksdag, då betänketiden blifvit mindre än i förevarande fall egt rum.

Man har här mycket fäst afseende vid en i en tidning införd uppsats, undertecknad af en mycket aktad signatur tillhörande en genom skarpsinnighet, fosterlandskärlek och opartiskhet högt stäld person, hvars krafter beklagligen icke Riksdagen i vidare mån kan taga i anspråk; med afseende på denna fråga kan jag emellertid afgifva den försäkringen att han står på samma sida som jag. Han skulle visserligen hafva funnit hinder möta, att ett grundlagsförslag, som antagits till hvilande vid riksdagens första sammanträde i år, blifvit afgjort vid det senare sammanträdet, men anser deremot icke något hinder nu förefinnas, att till slutbehandling företaga ett förslag, som vid ett föregående års lagtima riksdag blifvit förklaradt hvilande. För min del vill jag icke vid tolkningen af grundlagen neddraga frågan till en partisak, ty, såsom nämndt, är och bör grundlagen för alla vara lika dyrbar; och utan afseende på hvad jag tänker i den stora ekonomiska frågan, har jag i förevarande ärende omfattat samma åsikter som hans excellens statsministern, om äfven, såsom bekant, en och annan af mina meningsfränder i andra viktiga frågor icke kunnat göra det; men då jag i detta fall nödgas skilja mig från dessa meningsfränder, känner jag mig genomträngd af den anda, som fått uttryck i det latinska ordspråket: »amicus Plato, sed magis amica veritas»; jag kan icke för partiet uppoffra grundlagen, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: De grunder för behandlingen af förevarande betänkande, som uteslutande hemtats från § 64 riksdagsordningen, hafva redan blifvit framställda och torde så mycket mindre behöfva upprepas, som äfven den siste ärade talaren, hvilken förklarade, att han icke helt och hållet bekänner sig till åsikten, att den riksdag, som nu pågår, är ny, dock äfven omfattar samma åsigt som regeringen och konstitutionsutskottet. Det torde äfven vara väl bekant att, såsom hans excellens statsministern erinrade, under den diskussion, som i frågan egt rum, samt äfven i de afhandlingar, som härom af rättslärd utgifvits, temligen enhälligt erkännes, att så snart det icke är fråga om ett förslag till ändring i grundlagen, som förklarats hvilande från den riksdag, som är upplöst, så är icke något tvifvel om 64 §:s i riksdagsordningen rätta betydelse och tillämpning. För min del tror jag att hvad i sådant afseende blifvit sagdt är fullständigt ådagaläggande för riktigheten af det förfarande, som konstitutionsutskottet här iakttagit, men jag kan icke, då den stora frågan, om huru den nyvalda riksdagen bör anses, blifvit behandlad af en ärad talare på kronobergsbanken, underlåta att i denna sak säga några ord, i synnerhet som det visserligen kan anses att, om man utgår från fortsättningsteorien, det i afse-

ende på 64 § möjligen kan uppställas vissa betänkligheter angående ärendenas behandling, äfven om dessa betänkligheter skulle från samma teoris synpunkt kunna bekämpas och motsägas. Den ärade talaren ansåg, att det kunde finnas skäl att anse riksdagen såsom ny i sådana frågor, som rörde riksdagens organisation, hvartill en annan talare tillagt: så vida denna omedelbart är beroende af de nya valen; men om frågan rör riksdagens inre väsende, vore det icke någon tvekan; i sådant afseende borde riksdagen betraktas såsom en fortsättning. Jag måste bekänna, att jag i riksdagsordningen icke kan finna någon ledning att efter dessa grunder bestämma, om vi i det ena eller andra förekommande fallet skola betrakta riksdagen såsom ny eller fortsatt, utan skulle man vid tillämpningen deraf helt och hållet vara hänvisad till sin individuella uppfattning om hvad som är önskligt och lämpligt. En sådan individuell uppfattning tror jag dock icke vara rådligt lägga till grund för en tolkning af grundlagen, utan bör man söka några allmänna grunder att gå efter. I ett afseende är riksdagsordningen alldeles fullständig, nemligen i afseende på föreskrifterna om det sätt, hvarpå Riksdagen i vanligt fall har att gå till väga. Det är möjligt, att det i enstaka fall skall kunna vålla någon svårighet att tillämpa dessa grunder på den nuvarande riksdagen, om man betraktar den såsom ny, men betraktar man den samma i sin helhet såsom en fortsättningsriksdag, kommer man in i fullkomligt olösliga svårigheter. Riksdagen har också fullständigt erkänt, att man icke kan gå till väga efter sådana grundsatser. Det heter sålunda i § 37 riksdagsordningen: »å hvarje Lagtima Riksdag skola, inom åtta dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett Konstitutionsutskott» o. s. v. Nå väl, om det icke finnes mer än en lagtima riksdag, om detta icke är en ny riksdag, huru då försvara att man utan gensägelse valt alla dessa utskott ånyo? Jo, svarar man, därför att det tillhör organisationen af riksdagen. Men hvar står det att man får göra undantag i och för organisationen? I fall man betraktar denna såsom en fortsättning af den föregående riksdagen, borde naturligtvis kamrarne hafva kompletterat utskotten genom insättande af nya ledamöter i stället för dem, som icke blifvit omvalda eller eljest afgått, men icke i öfrigt företagit nya val till utskotten. En ny kongl. proposition om statsverkets tillstånd och behof har på rikssalen blifvit framlagd och af Riksdagen utan all gensägelse behandlad, ehuru om riksdagen varit en fortsättningsriksdag, januaripropositionen väl bort behandlas. Då följaktligen Riksdagen i så många viktiga afseenden utan tvekan behandlat innevarande riksdag såsom ny, vore det alldeles för vidlyftigt och öfverflödigt, sedan nödvändigheten af detta förfaringssätt sålunda blifvit i praktiken konstaterad, att söka visa, till hvilka orimliga slutledningar ett motsatt förfarande skulle leda. En talare har omnämnt, att i 36 § riksdagsordningen är i första mom. angifvet, huru Konungen skall förfara, då han vill upplösa riksdagen och förordna om nya val i hela riket till båda kamrarne eller den ena af dem, och i senare mom. huru det skall tillgå, då riksdag under vanliga förhållanden avslutas, samt erinrat att en avslutning sådan

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

den i detta sednare moment föreskrifves, ej skett, hvadan riksdagen ej heller kunde vara en ny riksdag. Efter min uppfattning ligger härpå ingen vikt, ty i denna paragraf äro endast två olika sätt angifna för riksdagens åtskiljande utan att den senare riksdagens karakter dermed angifves; i ena fallet åtskiljes den på grund af Konungens förordnande om nya val; i det andra fallet sker det genom afslutning af riksdagen. Jag kan icke inse, att det ligger den ringaste svårighet eller motsägelse vid bestämmande af den senare riksdagens karakter deruti, att riksdagen, som har vissa bestämda funktioner, och för deras fullgörande af Konungen ånyo skall sammankallas efter en viss kortare tid, icke afslutas enligt det senare, utan i stället åtskiljes enligt det första momentet af nämnda paragraf. Olikheten i bestämmelserna ligger i sakens natur och kan, enligt min uppfattning, ej gifva anledning till tvekan om den sammanträdande riksdagens ställning. Vidare ber jag att få erinra derom, att den riksdag, som sammanträder efter upplösningen, är undantagen från de bestämmelser, som i afseende på lagtima riksdagsupplösning eljest gälla; det heter nemligen uttryckligen i riksdagsordningen, icke allenast att den nya riksdagen skall inom bestämd tid af Konungen sammankallas utan äfven att den ej kan upplösas, förrän den varit tillsammans i fyra månader. Här, der riksdagsordningen ansett en olikhet mellan en vanlig lagtima och en efter upplösning sammanträdande lagtima riksdag vara nödvändig, har en bestämd föreskrift derom lemnats, men tillika har stadgats, att riksdagen skulle vara berättigad att vara tillsammans fyra månader eller den för en vanlig *ny* lagtima riksdag bestämda tid.

Hvilka förskräckliga följder det skulle medföra, om man betraktade denna riksdag som ny, har jag icke varit i stånd att finna. Skulle de ligga deri, att enligt 64 § riksdagsordningen äfven grundlagsförslag, som under den upplösta riksdagen blifvit antagna till hvilande, skulle kunna förekomma till behandling vid riksdagens sammanträde omedelbart efter upplösningen, så är det icke sannolikt, att den faran är så synnerligt stor, då upplösningen i alla fall måste blifva ett undantag, och det alltid svärfvar en viss osäkerhet öfver, huruvida i detta fall det önskade resultatet ernås. Men, säger man, detta är något aldeles nytt, att en ny riksdag så hastigt skall kunna behandla grundlagsfrågor, och något dermed jemförligt fans icke under ständsförfattningen; jag får då erinra derom, att Konungen hade rättighet att efter fyra månader åtskilja den gamla ständsriksdagen och att sedermera, när han ville, sammankalla urtima riksdag, som i alla afseenden var likställd med lagtima riksdag och den eventualiteten sväfvade således också öfver den gamla ständsriksdagen att, om ett grundlagsförslag blifvit hvilande under de fyra månader riksdagen var tillsammans, så kunde detta förslag komma att behandlas vid en omedelbart derpå följande urtima riksdag, om Konungen sammankallade en dylik. Således är det icke någon ny brådska eller hastighet, som här skulle hafva blifvit införd, om man tolkar 64 § på det sätt, att den riksdag, som efter upplösningen sammanträder, skulle hafva att behandla omedelbart före den samma till hvilande antagna grundlagsförslag.

Att det för öfrigt skulle stå i strid med riksdagsordningens anda, att ett dylikt ändringsförslag afgjordes under samma valperiod, då det väckts, vågar jag äfven bestrida, då i 64 § uttryckligen fästes afseende på att förslaget skall förekomma vid den riksdag, »som efter förrättade nya val till Andra Kammaren först sammanträder», och paragrafen således icke talar om någon valperiod, eller om de år, som det samma skulle hafva varit hvilande.

Det finnes verkligen en punkt, deri anhängarne af fortsättnings-teorien lyckats, utan att motsäga sig sjelfva, framkalla en oegentlighet, och det är med afseende på 11 § af ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter. Det har äfven sagts, att regeringsformen skulle liksom den nämnda 11 § af ansvarighetslagen fritaga statsrådets medlemmar från ansvar för alla åtgärder, som icke vid näst efteråt sammanträdande riksdag blifvit beifrade, men denna uppfattning tror jag icke vara riktig, ty i 107 § regeringsformen heter det: »allt hvad Riksdagen efter granskning godkändt eller lemnat oanmärkt». Följaktligen kan icke paragrafen tillämpas eller de ministeriella åtgärderna vara fria från ansvar, om icke granskning skett, men enligt 11 § ansvarighetslagen är onekligen ett åtal inför riksrätt preskriberadt, så vida sådant ej sker vid omedelbart påföljande riksdag. Hela ansvarighetslagen är dock af vanlig kriminallags natur, hvilken Riksdagen när som helst i vanlig ordning kan ändra i öfverensstämmelse med sina åsikter, så att åtal, då sådant anses nödigt, ej måtte förfalla. Att med denna sak i praktiskt hänseende icke anses vara så farligt, sluter jag mig till deraf, att motion icke ännu blifvit väckt om en ändring af ansvarighetslagen. För öfrigt är detta en oegentlighet, som så mycket mindre bör beherska den föreliggande frågan, som den ifrågavarande lagen, såsom redan är nämnt, icke har karakter af grundlag.

Jag tror för min del, att i den fråga, som nu föreliggger, någon tvekan icke kan ega rum om rättigheten af det sätt för frågans behandling som utskottet tillstyrkt, och då ingen motsatt sig ärendets uppskjutande till nästa riksdag, har jag ingenting särskildt derom att säga, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag skall endast bedja att till protokollet få antecknad, att jag i allo delar de åsikter i denna fråga, hvilka uttalats af två af denna kammars ledamöter, nemligen herrar Wennerberg och Sundberg.

Herr Lindahl: 49 § regeringsformen innehåller, att riksdagen skall sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, och utom det å nämnda dag började lagtima möte, omtalar samma paragraf endast urtima riksdag, som Konungen eger att mellan lagtima riksdagar sammankalla.

Vidare stadgar § 109 regeringsformen att, om lagtima riksdag af Konungen upplöses för anställande af nya val till båda kamrarne eller den ena af dem, skall riksdagen *med bibehållande af sin egenskap af lagtima sammanträda* å den tid inom tre må-

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

nader från det riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare upplösas förrän efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Enligt min uppfattning har regeringsformen dermed otvetydigt enligt sin ordalydelse uttalat, att den riksdag som nu är samlad, är det senare sammanträdet af 1887 års lagtima möte, som började den 15 sistlidne januari.

Enär vidare 81 § regeringsformen stadgar, att rikets grundlagar icke kunna ändras eller upphävas utan genom Konungens och två lagtima Riksdagars beslut, samt, vid jembörelse med § 64 riksdagsordningen, finnes, att den senare af dessa två lagtima riksdagar skall vara den, som efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren först sammanträder, men enligt § 2 riksdagsordningen, lagtima riksdag skall utan särskild kallelse sammanträda hvarje år den 15 januari, så följer af dessa stadganden, sedda i sammanhang med hvarandra, att det beslut, som erfordras för ändring af grundlag, skall vara fattadt af två lagtima, den 15 januari sammanträdande riksdagar, af hvilka till den sista nya val i hela riket till Andra Kammaren egt rum.

På grund af de föreskrifter i våra grundlagar, som jag nu tillåtit mig åberopa, vågar jag påstå, att nuvarande riksdags senare sammanträde, ehuru till detta i följd af Riksdagens upplösning den 4 sistlidne mars, nya val i hela riket till Andra Kammaren egt rum, icke eger grundlagsenlig befogenhet att till afgörande behandling upptaga nu ifrågavarande grundlagsändringsförslag, hvarför Kongl. Maj:ts proposition icke bör till något Riksdagens vidare utlåtande föranleda.

För att ytterligare ådagalägga, att grundlagens stiftare icke tänkt sig möjligheten, att den skulle kunna uppfattas så, att två lagtima riksdagar skulle kunna hållas under ett och samma år, får jag åberopa 72 § riksdagsordningen, der det heter: »å hvarje lagtima riksdag förordnas Revisorer till ett antal af tolf för hvarje år etc. — Hvarje revision skall omfatta Ett års afslutade räkenskaper». Dessa stadganden, som innehållas i samma paragraf, skulle stå i uppenbar motsägelse emot hvarandra, om flere än en lagtima riksdag kunde hvarje år hållas.

Grefve Strömfelt: Ehuru jag i afseende på den nu pågående Riksdagens natur eller väsende i likhet med reservanterna hyllar den så kallade fortsättningsteorien, har jag likväl deltagit i det beslut, till hvilket konstitutionsutskottet i denna fråga kommit. Jag ber att få angifva mina skäl härför.

Den ifrågavarande kongl. propositionen angående ett nytt statsdepartement inlemnades redan vid 1885 års riksdag och antogs då till hvilande, och då det väl icke lär kunna bestridas, att, om än det nu pågående riksmötet utgör en fortsättning af 1887 års den 15 januari började lagtima riksdag, vid den tidpunkt, då Kongl. Maj:t hemstälde om uppskof med detta ärendes behandling, nya val till Andra Kammaren försiggått för ett annat års lagtima riksdag än den, under hvilken förslaget antogs till hvilande, så har

jag, ehuru, såsom jag nyss nämnde, hyllande fortsättningsteorien, icke ansett sådana skäl föreligga, att jag kunnat motsätta mig konstitutionsutskottets beslut. Detta är orsaken, hvarför jag icke finnes bland reservanterna, oaktadt min delgifna ståndpunkt i frågan om denna riksdags rätta natur.

Häraf får likväl icke dragas den slutsats, att jag skulle anse med grundlagen öfverensstämmande, såsom påpekadt blifvit, att ett vid lagtima riksdag väckt förslag om grundlagsändring och af samma riksdag antaget till hvilande skulle kunna vid något annat riksdagens sammanträde under *samma* år till slutlig behandling upptagas, om än, genom upplösning, nya val försiggått till Andra Kammaren.

Den förste ärade talaren yttrade att justitieministern vid tiden för det af talaren påpekade statsrådsprotokoll måtte hafva varit af annan åsigt i afseende på frågan om ny eller fortsatt riksdag. Hans excellens herr statsministern genmålde detta, men då förstår jag icke, huru herr justitieministern i statsrådsprotokollet till den kongl. propositionen den 29 april 1887 angående tryckfrihetslagen kunnat säga: »Men då härigenom den fullständiga lösningen af en så vigtig fråga i följd af frågans grundlagsnatur blir uppskjuten på en tid af *åtminstone* tre år etc.» Det är detta »*åtminstone*», som jag icke förstår, ty jag kan icke antaga, att herr justitieministern den 29 april 1887 hade glömt, att vi voro under en upplösningsperiod. Han säger detta »*åtminstone*», oaktadt riksdagen då var upplöst, och han således bort besinna, att under nästa riksdagsperiod både en och två upplösningar *kunde* förekomma. Redan inom utskottet väckte detta ett visst uppseende.

Till de skäl, som talaren på kronobergsbänken anförde om vådorna af att anse detta senare riksdagssammanträde såsom en ny lagtima riksdag, har jag ett särskildt skäl att framhålla för regeringens egen skull. Är det verkligen så, att den upplösta riksdagen skall anses såsom en själfständig lagtima riksdag, fruktar jag, att derigenom också regeringen kan komma under ett icke obetydligt ansvar, då hon har tillåtit riksdagens upplösning *innan* grundlagens bud varit tillgodosedda. Vi hafva derpå i dag haft ett slående exempel. § 71 i riksdagsordningen säger: »*Hvarje lagtima riksdag skall genom fyratioåtta valmän — — välja fullmäktige, att jemlikt särskilda reglementen, riksbankens och riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta.*» Detta skedde *icke* vid förra riksdagssammanträdet, utan har skett först i dag. Herr vice talmannen hade så många betänkligheter att anföra för åsigt, motsatt vår, att jag velat framhålla detta. Han yttrade äfven, att han icke kunde fatta de olyckliga följderna af att anse det senare sammanträdet såsom en ny riksdag. Det är sagdt redan förut, men jag vill upprepa, att det kan medföra betänkliga följder, som kunna leda mot envälde, om det skall ligga i Konungens skön att, derest under ett år en statsrådsledamot eller hela regeringen fattat sådana beslut, att de tydligen skulle leda till anmärkning, genom riksdagens upplösning och ny riksdags inkallande, enligt

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.

(Forts.)

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.*

(Forts.)

11 § ansvarighetslagen befria regeringen eller ifrågavarande regeringsledamot från allt ansvar.

Herr vice talmannen yttrade vidare, att man får lof att läsa grundlagen efter innehållet och icke tolka den efter egen uppfattning. Jag ber att få göra samma hemställan till honom i afseende på 11 § ansvarighetslagen.

Jag hade egentligen blott velat angifva orsaken, hvarför jag, ehuru hyllande fortsättningsteorien, icke finnes antecknad såsom reservant mot uppskofsfrågan, men när diskussionen, med anledning af den föreliggande frågan, har utspunnit sig om en annan, nemligen om fortsatt eller ny riksdag, så har jag äfven velat omnämna, att jag i *det* afseendet står helt och hållet på deras sida, som hafva förfäktat den förra åsigten eller att detta sammanträde endast är en fortsättning af den den 15 januari detta år började riksdagen.

Herr Bexell: Jag vill endast hafva till protokollet antecknad, att jag till alla delar gillar, hvad af den förste ärade talaren och herr Wennerberg yttrats i denna fråga, och yrkar jag proposition å bifall till reservationen.

Herr Hallenborg: Den plats, som är mig anvisad inom konstitutionsutskottet, ålägger mig att icke vid detta tillfälle iakttaga tystnad. Jag skall dock icke länge upptaga kammarens tid, då hvad jag ämnat yttra redan blifvit af herr vice talmannen anfördt.

Enligt min uppfattning af 64 § riksdagsordningen har utskottet icke kunnat göra annat än det gjort. Här har blifvit yttrad om den förra riksdagen, att den aldrig blifvit afslutad. Det är sant att den icke blifvit afslutad med de formaliteter, som pläga användas, men ett bevis att den verkligen är afslutad, är att riksdagsbeslutet är undertecknad af en stor del, om ej af största delen, af denna kammarens ledamöter. Det synes mig för öfrigt att i åtskilliga fall denna kammare godkänt åsigten om en ny riksdag derigenom, att åtskilliga funktioner verkstälts, som icke skulle låtit sig göra, om icke denna åsigt godkänts. Älderspresidenten intog sin plats vid kammarens första sammanträde, hvilket han annars icke haft rättighet att göra. Han tillsatte den deputation, som afgick till Hans Maj:ts Konungen för att begära talmän. Kammaren har vidare medgifvit, att utskott tillsattes, hvilket icke skulle hafva skett, om det varit en fortsatt riksdag, ty då skulle utskotten endast hafva kompletterats genom val i Andra Kammaren. Riksdagen har behandlat motioner, som blifvit väckte, sedan motions-tiden vid förra riksdagen utgick. Kongl. Maj:ts propositioner, som blifvit ånyo framställda, hafva af kammaren behandlats. För min del anser jag därför, att när Riksdagen i så många föregående fall godkänt uppfattningen af denna riksdag såsom en *ny* riksdag, den äfven vid detta tillfälle skulle kunna godkänna denna uppfattning.

Hvad en talare yttrade om 107 § regeringsformen, att Konungen genom att upplösa riksdagen skulle kunna undandraga sina rådgifvare från ansvar, så har just denna Riksdag varit i tillfälle att

visa att så icke är förhållandet. Då Riksdagen den 4 mars upplöstes, hade utskottet redan slutat granskningen af de infortrade statsrådsprotokollen och dechargebetänkandet var redan bordlagdt i utskottet. Om nu detta sammanträde vore en *fortsatt* riksdag, skulle den omständigheten, att utskottet redan godkänt sagda statsrådsprotokoll, utgjort ett hinder för utskottet att företaga granskning af andra protokoll än de, som äro förda efter den 15 januari 1887. Emellertid blir följderna af utskottets åsigt, att detta är en *ny* riksdag, den att, om en regeringens åtgärd i följd af riksdagens upplösning skulle undgått att blifva klandrad vid det sammanträdet, samma åtgärd genom utskottets vid senare sammanträdet ånyo företagna granskning af samma protokoll blifvit föremål för ny pröfning.

Jag anhåller därför att få sluta mig till hvad herr von Ehrenheim yttrade och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterswärd: Jag lyckönskar den siste ärade talaren, som har saken så klar för sig, att för honom snart sagdt ingen den ringaste tvekan har uppstått om hvad som är grundlagens anda och mening i detta viktiga fall. Jag tror emellertid, att hos de flesta uppstått mycken tvekan till följd af grundlagens mindre positiva bestämmelser. Jag vågar dock påstå, att det finnes i grundlagen icke ett enda ord, som säger, att denna riksdag, under hvilken vi nu arbeta, är en fullständigt *ny* lagtima riksdag. Men deremot finnes det icke blott antydningar i grundlagen utan bestämda uttryck, som angifva att det är en *fortsatt* riksdag.

Den siste talaren påstod att allt var klappadt och klart och åberopade såsom bevis därför, att riksdagsbeslutet vore underskrifvet utaf flertalet af denna kammars ledamöter. Dermed förhåller sig så att ganska många och i synnerhet de nyvalde ledamöterna trodde, att det var en absolut skyldighet att skrifva under riksdagsbeslutet och därför när de blefvo uppmanade dertill, gjorde det. Detta betyder dock ingenting, ty det veta ju alla, att vi vanligen under riksdagens lopp, redan innan riksdagen är slut, gå ned i kansliet och skrifva under riksdagsbeslutet, allt under förutsättning att någon riksdagsupplösning icke kunde komma i fråga.

Den siste talaren yttrade vidare, att när ålderspresidenten vid riksdagens första sammanträde i maj satte sig ned såsom ordförande och utsåg en deputation för att begära talmän, skulle detta vara ett bevis, att han erkände grundsatsen om en *ny* lagtima riksdag. Men jag ber att få nämna, att jag ingalunda hade en sådan åsigt eller att denna vore en *ny* riksdag, och vill påminna derom, att jag ganska tydligt uttalade, att jag ansåg detta vara den lagtima riksdagens *senare* sammanträde. Men jag ansåg, att då Konungen eger den magten att på ministrarnes tillstyrkan upplösa riksdagen och förordna om val till endera eller båda kamrarna och då Konungen tillsätter talman och vice talman, Konungen ock hade den obestriddliga rätten att få välja nya sådana och detta så mycket hellre, som det, då ena kammaren var omvald, kunde inträffa,

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.*

(Forts.)

att den förre talmannen eller vice talmannen ej blefve ledamot af kammaren. Således har icke genom ålderspresidentens åtgörande fastslagits af hvad art denna riksdag är. Och, mine herrar, det var äfven flera gånger fråga om, huruvida vi skulle opponera oss mot nya utskottsval och ny motionstid, men då detta icke kan hafva någon konstitutionel betydelse, men deremot skulle hafva medfört olägenheter i och för riksdagens konstituerande, så ville man icke börja riksdagen med en konstitutionel konflikt. När man åter senare kommer till de viktigare delarne af grundlagstolkningen i detta hänseende, kan man icke med tystnad förbigå frågan, om huruvida innevarande riksdag är en *fortsatt* riksdag eller ny.

En ärad talare säger, att det icke är någon fara i att förklara denna riksdag vara en ny lagtima, äfven om förslag till grundlagsändringar, som väckts vid den lagtima riksdagens början och då förklarats hvilande, skulle kunna slutligen afgöras vid den under samma år efter riksdagens upplösning sammanträdande nya riksdagen; men jag anser detta vara så stor våda icke endast för konungamagten utan äfven för hela vårt konstitutionella lif, att jag endast af detta skäl, så vidt grundlagen gifver mig stöd derför, måste motsätta mig en sådan tolkning. Vi skulle nemligen kunna ändra hela vår grundlag på kortare tid, än en vanlig lagtima riksdag räcker eller fyra månader. Vi kunna väl icke vara med om att på så sätt handskas med vår grundlag, hela underlaget för vår samhällsordning, att den skulle under upprörda tider kunna alldeles göras om under loppet af några få månader. Det är icke heller utan sin betydelse, att grundlagens stiftare velat låta hvarje förslag om grundlagsändring hvila från en lagtima riksdag till en annan, som sammanträder först sedan nya val till hela Andra Kammaren egt rum, emedan man velat, att just för den händelse upprörda tider skulle uppstå, icke ett sådant tillfälle skulle kunna begagnas till att krossa hela vårt statsskick.

Då nu konstitutionsutskottet ansett, att detta är en ny lagtima riksdag, hade det varit utskottets bestämda pligt att se till, huruvida man icke i dechargebetänkandet bort fästa sig vid 36 § riksdagsordningen, som säger, huru riksdagen skall afslutas. Jag vågar påstå, att med stöd af denna § har den i januari sammanträdande Riksdagen aldrig blifvit lagligen upplöst, och riksdag, som icke afslutats, måste fortsättas, ty en ny riksdag kan icke arbeta samtidigt med den, som icke är afslutad.

Den andre talaren i ordningen fäste kammarens uppmärksamhet på, hvad 5 § riksdagsordningen säger och det förvånar mig, att grundlagens tydliga ord kunnat af konstitutionsutskottet misslydas. »Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, medan Riksdagen är samlad, förordnar om nya val till båda kammarne eller den ena af dem. I dessa fall skall Riksdagen, med *bibehållande af sin egenskap utaf lagtima*»; men är detta en *ny* Riksdag, huru skall den då kunna *bibehålla* något af en annan lagtima riksdag? Ordet bibehålla måste väl hafva afseende på något, som förefinnes — »sammanträda å den tid inom tre månader

från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare af Konungen upplösas» — är detta en ny Riksdag, skulle man icke kunna använda uttrycket *ej vidare* upplösas, när den aldrig förut blifvit upplöst — »förr än fyra månader från »det sednare» sammanträdet början förflutit». Detta kan väl, såsom herr Wennerberg redan sagt, icke hafva afseende på något annat än ett föregående och detta är den lagtima riksdag, som började den 15 januari, och af hvilken denna maj-riksdag, om jag så får säga, är ett senare sammanträde. För min del kan jag icke se annat, än att det lilla stöd för sin åsigt, som konstitutionsutskottet haft i den återopade 64 § riksdagsordningen, är så väsentligt vederlagdt af 4 å 5 särskilda paragrafer i riksdagsordningen och regeringsformen, att man måste — för att begagna en liknelse — gripit efter ett halmstrå för att komma till den tolkning, som utskottet gjort. Jag kan således icke annat än instämma med reservanterna och skulle anse det vara ytterst besynnerligt, om icke denna kammare skulle mera vårda sig om grundlagen, än att den får tolkas och tydas olika för särskilda fall och efter särskilda förhållanden. Jag anhåller om proposition å bifall till reservanternas förslag.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.

(Forts.)

Detta anförande framkallade bifallsyttringar.

Hans excellens herr statsministern Themptander: Kammaren torde benäget ursäkta, att jag ånyo besvärar med ett yttrande i denna fråga, men då jag delar talarens på kronobergsbänken åsigt om denna frågas högvigtiga beskaffenhet, är jag öfvertygad, att ingen af kammarens ledamöter misstycer, att frågan får all den belysning, som kan komma henne till del från olika synpunkter.

Då jag förra gången hade ordet, yttrade jag uttryckligen, att jag icke ville beröra frågan om den ställning, som den nu samlade Riksdagen intager till den Riksdag, som sammanträdde i januari, helt enkelt därför, att jag anser den frågan med den nu föreliggande icke ega något samband, men jag har alls icke yttrat, att jag icke kunde förstå, att man i den frågan kunde ega olika åsikter. Jag har endast sagt, att jag förstår icke, att i ordalydelsen af 64 § riksdagsordningen kan inläggas någon annan mening än den, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition och konstitutionsutskottets betänkande, och jag vågar fortfarande vidhålla denna uppfattning. Jag ber i sammanhang dermed få säga, att sedan jag sist hade ordet, jag haft tillfredsställelsen erfarat, att några af kammarens ledamöter, särskildt herr Samzelius och greve Strömfelt, ehuru de förklarade sig i det väsentliga ansluta sig till fortsättningsteorien, i alla fall kommit till samma slut som konstitutionsutskottet i denna punkt. Deri ligger ett stöd för min uppfattning, att denna sak ställer sig alldeles oberoende af frågan om ny eller fortsatt riksdag. Jag skulle äfven kunna återopå andra auktoritetsskal. Det är väl bekant, att den statsrättslärare, som i sin afhandling angående svenska riksdagen gjort sig till målsman för fortsättningsteorien, dock uttryckligen förklarar, att

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

han anser, att i fall sådana som detta slutlig grundlagsenlig behandling skall ega rum, och detta, därför att han anser grundlagens ordalydelse förhindra honom att komma till annan slutsats. Jag vågar äfven påstå, att från den tidningsartikel, som åberopades af talaren på kronobergsbänken, åtminstone icke kan hemtas något stöd för den meningen, att den högt aktade författaren derfyll skulle i detta fall hysa annan uppfattning, än som uttalas i den kongl. propositionen.

Det, hvarom jag finner meningsskiljaktighet vara rådande, är dock mindre ordalydelsen i grundlagen, än hvad som i detta fall kan vara grundlagens anda och mening. Då gör sig gällande på vissa håll den åsigt, att grundlagen fordrar, att för att ett förslag till grundlagsändring skall kunna upphöjas till lag, det skall hvila från en valperiod till en annan, men det är för denna mening jag, såsom jag förra gången nämnde, icke kunnat finna något stöd i grundlagen. Grundlagen fordrar efter mitt förmenande endast, att ett grundlagsändringsförslag skall behandlas vid två lagtima riksdagar och att dessa två lagtima riksdagar skola hafva att uppvisa olika sammansättning af Andra Kammaren. Huruvida det sedermera sker under samma eller två olika valperioder, derom innehåller grundlagen enligt mitt förmenande icke någon bestämmelse.

Den ärade ledamoten på göteborgsbänken, herr Sundberg, yttrade, att han ansåg, att i händelse den Riksdag, som sammanträdde i januari, icke egt befogenhet att slutligen handlägga detta ärende, så borde icke den nu samlade Riksdagen kunna ega sådan befogenhet. Jo, mine herrar, det är just det, som återstår att bevisa. Herr Sundberg antager det såsom ett axiom, men jag vågar bestrida rättigheten af hans sats, ty grundlagen ger ej något stöd derför. Sedan vi i följd af upplösningen och de nya valen till Andra Kammaren kommit att redan i år få en *annan* Andra Kammare än den, som fans år 1885, då detta förslag förklarades hvilande, möter i grundlagen icke något hinder utan är tvärtom uttryckligen stadgadt, att frågor sådana som denna skola till grundlagsenlig behandling förekomma. Deremot har visserligen af talaren på kronobergsbänken invändts, att 64 § innehåller icke hvad jag påstår, ty, säger han, denna Riksdag är icke lagtima, och dermed menar han icke, att den är urtima, utan att den endast har egenskap af lagtima riksdag. Det är således på denna fina nyans emellan den riksdag, som är lagtima, och den, som *har egenskap af lagtima*, som den ärade talaren bygger det påståendet, att innevarande riksdag icke skulle ega befogenhet att afgöra hvilande grundlagsfrågor. Men till en sådan distinktion ger åtminstone icke grundlagen någon anledning. Jag vill gifva honom rätt, i fråga om derivationen af ordet *lagtima*, att det innebär, att det är en på laga tid sammanträdande riksdag; men detta hindrar icke, att ordet *lagtima* i grundlagen mera utmärker befogenheten hos riksdagen, gent emot en urtima riksdag, än det betyder, att den skall sammanträda vid den ena eller andra tidpunkten. Jag tror icke, att en lagtima riksdag, som sammanträder efter skedd upp-

lösning och sedan nya val förordnats, i någon mån eger mindre befogenhet, än den, som sammanträder den 15 januari. Hvad slutligen angår herr ålderspresidentens farhåga för de vådor, som skulle uppstå, i händelse den kongl. propositionens tolkning godkändes, så är min öfvertygelse, att om regeringen, Första Kam-maren och två uppsättningar af Andra Kam-maren slå sig till-samman om samhällsvådliga förslag, då hjälper hvarken den tolk-ning, som den ärade talaren gjort, eller någon som helst annan tolkning af grundlagens bestämmelser i detta fall, ty enahanda betänkligheter med afseende å den korta tiden kunna inträffa äfven, enligt talarens åsigt, i det att en lagtima riksdag under det sista året i en valperiod kan fortgå ända till långt fram på hösten, och då återstår endast kort tid, till dess den nya riksdagen samman-träder, och i sådana fall kunna grundlagsändringar ju göras äfven enligt herr Reuterswårds åsigt. Är det således endast med af-seende å den korta tiden, som dessa stora vådor befaras, så vågar jag påstå, att dylika kunna inträffa lika väl, äfven om någon upp-lösning icke mellankommer.

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.*
(Forts.)

Grefve Strömfelt: Konstitutionsutskottets ordförande har fullkomligt rätt i sitt yttrande, huru med denna frågas behandling tillgick i utskottet, nemligen att utskottets majoritet, som ansåg, att detta Riksdagens sammanträde var en ny lagtima riksdag, be-slöt, att statsrådsprotokollen skulle granskas så väl för det förra året, som för tiden från januari månad 1887 tills detta Riksdagens möte öppnades. Men om majoriteten dermed verkligen har visat, att för denna gång Konungens rådgifvare icke kunde undgå att, i händelse skäl dertill förefunnes, erhålla anmärkningar, så är det visserligen intet bevis för, att ett efterträdande konstitutions-utskotts majoritet skall godkänna ett sådant förfarande. Vi, som tillhöra fortsättningsteoriens anhängare, vi hemstälde, att gransk-ningen skulle i hufvudsak omfatta endast 1886 års statsrådsproto-koll. Detta må väl ingen kunna lägga oss till last. Det var endast fulla konsekvensen af vår åsigt. Vi voro icke för att i sin helhet granska statsrådsprotokollen för innevarande år, men detta blef utskottets beslut, och för min del vågar jag påstå, att ingen-ting kan tydligare bevisa just ohållbarheten af åsigten om ny lag-tima riksdag, än att konstitutionsutskottet beslöt att granska ett års och hela tredjedelen af följande årets statsrådsprotokoll. Jag vet, att konstitutionsutskottet har rätt att infordra ett eller annat protokoll äfven för det efterföljande året, men ett beslut, att i sin helhet granska protokollen för detta år, tror jag just bevisar ohåll-barheten af teorien om ny lagtima riksdag.

En ärad talare yttrade något om en grop eller ett löfte, jag mins ej huru orden föllo sig, men han menade att man kunde här lätt falla i en vådlig grop, om man antog locket, att hvad som »nu beslutes, icke har någon praktisk påföljd.» Jag vill icke säga, att någon ledamot af konstitutionsutskottet tänkt med beslutet utlägga någon krok, men nog kan man påstå, att ett godkännande utan anmärkning af konstitutionsutskottets beslut, om man dervid

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.

(Forts.)

kan fästa en underförstådd betydelse af *ny* riksdag, en gång skulle komma att stärka, för att icke säga befästa den uppfattning, att detta »sammanträde» *ansetts* för en alldeles sjelfständig, ny lagtima riksdag, och då vore beslutet nu en farlig grop, i hvilken mången skulle kunna falla i framtiden.

Herr Casparsson: En ledamot af konstitutionsutskottet yttrade, att man icke bör göra en grundlagsfråga till en partifråga. Deri instämmer jag till alla delar, men hvem som gjort denna fråga till en partifråga, derom tillhör domen framtiden, och vi veta, att »der bor oveld uppå framtidstunga».

Hvad den föreliggande frågan angår, så har 64 § riksdagsordningen gifvit mig anledning att omfatta den åsigt, som reservanterna här framställt. Det heter nemligen i denna 64 §: »Förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af Grundlag, hvarom fråga endast vid Lagtima Riksdag må väckas, kan å samma Riksdag förkastas, men ej slutligen antagas eller bifallas i vidsträcktare mån, än såsom ett förslag, hvilket till den Lagtima Riksdag, som efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren, först sammanträder, skall hvila, för att då ånyo prövas.» När sammanträder lagtima riksdag efter förrättade nya val till Andra Kammaren? Derom stadgar 2 § riksdagsordningen och 49 § regeringsformen, att det är den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen derefter. Jag kan således icke tolka detta på annat sätt, än att det är vid den riksdag, som sammanträder i januari, efter nya val till Andra Kammaren, som hvilande grundlagsfrågor skola ånyo till pröfning upptagas.

Här har af kammarens vice talman och konstitutionsutskottets ordförande uttalats den bestämda åsigten, att den i maj sammanträdande Riksdagen är att betrakta såsom en helt och hållet *ny* riksdag. Jag anser denna uppfattning vara vädlig, ty den kan i sina konsekvenser leda derhän, att den politiska ställningen i framtiden kan blifva så lättfärdigt tillspetsad, att det för svenska folkets representanter icke skulle återstå annat, än att med Leporello utropa: »sedan dottern är förförd och fadern mördad, hvad hafva vi då vidare här att göra?» Derföre ansluter jag mig till reservanterna.

Herr Wennerberg: Jag anser för min skyldighet att söka besvara de anmärkningar, som hafva blifvit gjorda nästan direkt mot mitt anförande såväl af kammarens vice talman som af herr statsministern.

Jag känner mig verkligen träffad af herr vice talmannens anmärkning, att jag i mitt anförande tycktes med en viss alltför individuel åsigt vilja skilja emellan hvad som funnes stort eller smått i grundlagen, och dock icke kunde draga upp någon gräns mellan dessa två. Det fagnar mig likväl, att han sjelf gjorde på visst sätt detsamma som jag, då han ansåg det svårt att skilja på hvad som der var stort eller smått. Det finnes ock verkligen stort och smått i grundlagen. Så räknar jag t. ex. till smått tillsättningen

af talman och vice talman, kompletteringsval af utskottsledamöter och dylikt, jemfördt med annat, såsom frågan om décharge, frågan om grundlagsändringars behandling i rätt tid, m. m.

Det kan icke ligga något förnärmande i en sådan jemförelse. Jag vill visst icke påstå, att på det sätt, som det nu tillgått vid tillsättandet af utskott och talmän, jag varit belåten, men det hade väl varit att fästa för mycken vigt vid min egen »individuella åsigt», om jag satt mig emot eller besvärat kammaren med ordande i dessa fall. På *dem* har rikets framtida väl sannerligen icke i någon mån riskerats.

Men allt detta, som hittills skett, har skett än från den ena statsmagtens sida än från den andra. Kammaren har gjort hvad *den* funnit rätt att göra och Konungen hvad *han* funnit nödigt. Men nu hafva vi kommit in på ett annat område, der det gäller, om kammaren är af *samma* åsigt med Konungen, alltså, om det *sammanstående* beslutet skall blifva ett viktigt prejudikat i afseende på grundlagens rätta mening. I ena fallet detta. I det andra att intet bestämmande i afseende å denna mening nu skall ske.

Samme ärade talare nämnde också, att allt detta, som hittills skett, skett utan gensägelse. Jag ber honom draga sig till minnes först de ord, som yttrades af kammarens ålderspresident vid detta sammanträdes början och vidare den reservation, som då afgafs af en ledamot af kammaren, deri många och äfven jag instämde. Vi voro nyss hitkomna, och jag tror, att de fleste lika med mig icke hade lust att genast haka sig fast vid hvad vi ansågo mindre viktigt och derom tvista. Frågan var äfven då af vida mindre vigt än den nu föreliggande. Det var *icke* en fråga, i hvilken Kongl. Maj:t uttryckt *sin* åsigt och möjliggjort en annan åsigt hos den andra statsmagten, nemligen Riksdagen.

Detta allt uppehöll vice talmannen sig vid temligen länge, så att han gaf mig föga anledning att anmärka något af större vigt, som borde upptagas till besvarande.

Jag är emellertid honom tacksam för, att han slutligen gaf mig ett starkt vapen i händer, då han erkände, att det fans en svag punkt, vid hvilken jag hufvudsakligen fäst mig, nemligen 11 § i ansvarighetslagen för statsråden. Men till min förvåning sade herr vice talmannen, att den icke kan blifva så farlig, ty vi kunna ju sedan ändra denna paragraf!! Han gaf mig icke något bestämdt besked om, när och huru detta skulle tillgå. Dessutom anser jag detta vara ett i allmänhet högst vädligt sätt att gå till väga. Finner man något, som ligger i vägen för tillfredsställandet af ens önskan, så lugnar man sig och andra dermed, att *det* skola vi nog sedan undanröjda.

Jag skall anhålla att nu få vända mig emot herr statsministern och särskildt tacka honom därför, att han på sitt alltid klara och upprigtiga sätt har uttalat sin mening om den föreliggande frågan. Han har *icke* förklarat den böra anses såsom en bagatell, utan erkänt, att den är en högviktig fråga. Hur förklara då, att när den kom före i Andra Kammaren, spildes icke ett ord derpå,

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

då man likvisst måste medgifva, att der ofta spillas många ord på oändligt små frågor.

Hufvudargumentet från herr statsministerns sida är ett, hvarom jag icke från gårdagen haft olika mening med honom. Jag vill erinra derom, att jag redan vid det sammanträde, till hvilket han kallade mig i mars månad, genast uttalade min ännu vidhållna åsigt, ehuru det der icke var rätta stället eller tillfället att gå till botten med undersökningen, hvadan jag, sedan jag fått något medhåll af en annan tillkallad, lät den då falla. Här är det helt anorlunda. Jag har här icke rätt att draga mig tillbaka, när jag behagar. Jag är riksdagsman, och det är min *skyldighet* att sträcka min bevisning och mina fordringar på motbevis så långt, jag förmår.

Den 64 § i riksdagsordningen gifver *icke* det stöd, som man vill hafva af den. Det må väl sägas, att det är en fin distinktion, som jag uppdragit mellan en *lagtima riksdag* och en *lagtima riksdags senare sammanträde*. Men hvad skall man då säga om den föga fina distinktion, som nyss blifvit gjord, då man sagt, att inom begreppet i 36 § riksdagsordningen af en *upplöst riksdag* ligger också dess *afslutning*. Kan man å andra sidan gå så raskt tillväga, för att göra två inom samma grundlags paragraf bestämdt skilda saker till en och densamma, så må det icke förtänkas mig, om jag söker skilja på hvad grundlagen obestriddigen *uttryckt olika* i två *särskilda* §§, 5 § riksdagsordningen och den mycket återopade 64 §.

Om det icke vore *någon* skilnad mellan en *ny* lagtima riksdag och en *lagtima riksdags senare* sammanträde, så vågar jag fråga och begär svar derpå: När kommer, ifall Riksdagen gillar Kongl. Maj:ts åsigt, när kommer ett så kalladt senare sammanträde att existera? — Det kan *aldrig* förekomma, och grundlagen skulle alltså tala om ett fall, som aldrig *kan* inträffa, ty hvarje efter upplösning sammanträdande riksdag är ju en ny riksdag; och är han ny, så kan han icke vara ett senare sammanträde af den upplösta. Hvilket är orimligt.

För mig är grundlagen oförtydbar. När den lagtima riksdagen upplöstes och derpå sammankallades af Konungen *till viss tid*, så miste han sin karakter att vara lagtima, hvarför grundlagen ansett nödigt säga, att en sådan *må bibehålla karakteren af lagtima*, för att han skulle skiljas från det andra slaget af riksdagar, nemligen den urtima.

Märligt är det, att då Kongl. Maj:t efter upplösning af Andra Kammaren sammankallat Riksdagen i ett bestämdt syfte, nemligen att få höra landets åsigt i afseende på tullarne, man gjort sig angeläget att komma fram med en grundlagsfråga och trott, att de nyalde riksdagsmännen genast skolat kunna sätta sig in i densamma. Jag tviflar icke på deras kapacitet, men jag tviflar på, att någon annan fråga får sin tillbörliga betydelse vid denna riksdag, än den, som rör tull eller icke tull på spannmål.

Hans excellens herr statsministern Temptander: Minst af allt hade jag väntat mig den förebräelsen, att regeringen skulle hafva

ställt så till, att denna Riksdag skulle komma i nödvändighet att pröfva ett viktigt grundlagsförslag. Kongl. Maj:t har just hemställt, att uppskof med pröfningen af denna grundlagsfråga skulle ega rum, för att Riksdagen icke under sin korta sammanvaro skulle behöfva sysselsätta sig med ett så vidtomfattande ämne.

Att det för öfrigt alltid skall komma att inträffa, att efter en riksdagsupplösning de nyvalde riksdagsmännen måste sysselsätta sig med en massa ärenden utom det, som föranledt upplösningen, det är gifvet, ty Kongl. Maj:t kan ju upplösa redan den första riksdagen i en valperiod, och då måste ju de riksdagsmän, som nyväljas, sysselsätta sig med alla möjliga ämnen under de återstående riksdagarne i perioden.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Jag tillät mig att begära ordet, då herr statsministern förra gången yttrade sig, för att, på samma gång jag ville uttala mitt erkännande för den öppenhet, hvarmed han motiverade sin ståndpunkt i denna fråga, ärligt bekänna, att jag finner denna ståndpunkt från den plats i kammaren herr statsministern intager vara fullt riktig. Såsom jag ser frågan, rör den en stor och viktig ny princip, efter utländskt mönster, som införts i vår grundlag, nemligen Konungens för oss svenskar nya prerogativ att upplösa riksdagen eller dess ena kammare, och denna diskussion är, sedan nämnda prerogativ tillämpats, den första, som söker uppdraga vissa begränsningar derför. Att då från statsrådsbänken gifves den största möjliga utsträckning åt Konungens rättigheter, är naturligt. Att deremot den, som på ett annat rum än detta varit med om att införa detta prerogativ, anser sig skyldig att häfda det åskådningssätt, som måste göra sig gällande ur Riksdagens synpunkt och med hänsyn till Riksdagens fri- och rättigheter, torde ock förtjena att i någon mån beaktas. Jag känner väl till, att denna rättighet, som vi infört från utlandet, att vädja från riksdagsmännen till valmännen, från representationen till folket, är en ganska dyrbar rättighet i det konstitutionella statsskicket. Jag har varit med om att införa den i våra svenska förhållanden, och jag finner det i så måtto vara väl att den nu en gång blifvit tillämpad, så att man nemligen må kunna tillse hvad den bör innehålla och innebära. Men att den innebär i detta ögonblick, sådan som ansvarighetslagen för statsråden nu är affattad, en möjlighet till undgående af den konstitutionella granskning, statsråden enligt vårt egendomligt svenska statsskick äro underkastade, det har redan blifvit under diskussionen påpekadt, och den innebär äfven, såsom man nu vill tillämpa densamma, något annat, nemligen en rättighet för Konungen att, på grund af det honom i grundlagen tillagda initiativ, påskynda lösningen af grundlagsfrågor, som, enligt hvad vi svenske män vant oss vid, hvilat till påseende, öfvervägande och granskning under en viss följd af år. Det är gifvet, att rättigheten att vädja till valmännen och båda eller endera kammarens nya ledamöter i en fråga, icke på något vis bör utesluta möjligheten eller skyldigheten att antaga, att de återkommande riksdagsmännen blifvit valde äfven med

*Uppskof med
beslut öfrer
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

hänsyn till de föreliggande frågorna i sin helhet, men den innebär i alla händelser, om man vill kalla dessa nya efter en upplösning utskrifna val för sådana, som grundlagen såsom regel omtalar för hvart tredje år, den innebär vid sådana fall en rättighet att till den nya kammare, som uppkommer med anledning af den mer eller mindre starka agitation, som i anledning af upplösningen pågått, öfverlemna pröfningen af grundlagsförslag tidigare, än den svenska grundlagen afsett och, jag vågar påstå det, tidigare och under andra förhållanden än de, som bära ansvaret för införandet af det nya statskicket, anade, när de röstade för detta Konungens prerogativ. Här föreligger således något *nytt*, som bestämdt ingriper i den svenska riksdagens och folkets hittills varande rättigheter. Jag vill icke ett enda ögonblick påstå, att icke många och goda skäl kunna anföras därför, att Konungens prerogativ så tolkas, som från regeringens sida blifvit påyrkad; men jag vill från min ståndpunkt göra den erinran, att det icke bör vara med förbundna ögon, som man, om man låter denna af mig nu berörda fråga gå att slås fast såsom ett prejudikat, också gifver vid handen, att man erkänner konsekvenserna af den nya perla, som man insätter i den konstitutionella Konungens krona.

Det förefaller mig likväl, som om det hade varit i många hänseenden lämpligt och lyckligt, om man icke, genom att drifva saken till deras yttersta spets, hade ställt grundlagstolkningsfrågan der den nu står, utan kunnat gå hvarandra till mötes mera på halfva vägen än som skett. Så är icke nu förhållandet, och om slutligen frågan blifver så tillspetsad äfven inom kammaren, att en propositionsvägran kommer att blifva det svar, som gifves på det från reservanternas sida framställda yrkandet, så kan jag, för min del, aldrig anse det hvarken lyckligt eller väl, att frågan skulle inom riksdagen drifvas så långt.

Jag är för min del tillfreds med att hafva uttalat, att jag ser, hvad frågan gäller, nemligen en ny Konungens rättighet utan motsvarande sådan för riksdagen, och att jag hyser tvekan om, att hvad riksdagsordningen härutinnan innefattar till en sådan tolkning gifver fullgoda skäl. Emellertid vill jag i alla händelser icke ställa min enskilda uppfattning och förmåga att tolka grundlagen öfver kammarens mångerfarne talmans. Om en uttalad propositionsvägran röstar jag icke.

Herr Pettersson: Jag har begärt ordet blott för att få i protokollet antecknad, att så väl vid öfvervägande af åtskilliga paragrafer i grundlagen, som med afseende på de följder, hvilka med en annan tolkning än den, jag anser vara den rätta, kunna uppkomma, jag icke kan finna denna riksdag vara annat än en fortsättning af den förra. Det har åberopats, att riksdagsbeslutet för riksdagens förra del har blifvit underskrifvet af åtskilliga kammarens ledamöter. Just i följd af min uppfattning af denna riksdags egenskap af *fortsatt* riksdag, har jag också undandragit mig att underteckna samma beslut.

Herr Samzelius: Jag fruktar att missbruka kammarens tålmod, om jag skulle yttra mig något längre, men några ord har jag dock att säga, hvilka jag ej vill låta alldeles förbigå diskussionen. Ehuru åtskilliga af oss hafva diametralt motsatta tankar i vissa frågor, tror jag dock att vi alla borde kunna komma öfverens i några punkter, i hvilka logiken synes mig så klar och enkel, att två meningar derom icke borde kunna finnas.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Enligt grundlagen finnas endast två slags riksdagar, lagtima eller urtima. Den fråga, som föreligger, synes mig således var den: till hvilken af dessa kategorier hör förevarande riksdags senare sammanträde? För min del tror jag icke att någon kan vara tveksam om svaret. Det är en lagtima riksdag eller en del af en lagtima riksdag. Vid urtima riksdag får icke förekomma annat än hvad Kongl. Maj:t föreslagit, under det att vi vid denna lagtima riksdags senare sammanträde mycket flitigt begagnat oss af vår motionsrätt och väckt motioner, hvilka äfven upptagits till pröfning. Häraf följer enligt min åsigt alldeles otvetydigt, att detta Riksdagens sammanträde är en lagtima riksdag eller en del af en lagtima riksdag, ty delen måste ju vara af samma beskaffenhet som det hela.

Grundlagen säger, att första sammanträdet af en lagtima riksdag skall ega rum den 15 januari. Nu kan väl ingen menniska förneka, att denna riksdags senare sammanträde egde rum den 2 maj, då vi sammanträdde första gången efter det de nya valen till Andra Kammaren förrättats. Att hvilande grundlagsförslag då böra till slutlig behandling företagas, derest icke Konungen och begge kamrarna äro ense om vidare uppskof, följer alldeles otvetydigt af grundlagens bokstaf, och vill man komma från det, har man nödgats tillgripa en nödfallsutväg, som dock icke leder till målet, nemligen att åberopa grundlagens anda. Ty i detta fall är grundlagens anda för visso ingen annan än den, som framgår af bokstafven.

Talaren på upplandsbänken, hvilken som vanligt yttrade sig qvickt och drog skrattarne på sin sida, då han talade om Leporello o. s. v., har påstått, att det skulle vara en så förfärligt öfverhängande fara för folkfriheten, och att konungamagten vunde en så stor utvidgning, genom upplösningsrätten, om den hade till följd att grundlagsfrågor så der lättvindigt skulle kunna slutbehandlas. Detta betonades äfven af den senaste ärade talaren på stockholmsbänken. Jag kan dock icke förstå, att så är förhållandet. De flesta af oss hafva i en eller annan officiel ställning varit med i de offentliga angelägenheterna, när den nya riksdagsordningen antogs, och minnas att åtskilliga anmärkningar framställdes mot densamma, men denna anmärkning framkom aldrig då och är efter mitt förmenande också alldeles obefogad. Äfven med den tolkning, jag för min del vågar antaga vara riktig, är icke någon fara för öfverraskningar, då en grundlagsförändring skall förekomma vid ett föregående års lagtima riksdag och i detta fall gjorde redan 1885 års riksdag dessa förslag hvilande.

Den förut gällande riksdagsordningen, som framhållits som så

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

förträfflig, stadgade i detta afseende att grundlagsförändringar skulle förekomma vid två riksdagar — icke vid två *lagtima* riksdagar, utan endast vid två riksdagar. Det kunde således inträffa att en grundlagsändring, som föreslogs för en riksdag, som afslutades i septembris månad, kunde till slutlig behandling företagas af en urtima riksdag, som sammankallades senare på hösten samma år. Då förefans verkligen möjlighet till öfverraskningar, hvarom här så mycket talats, men icke enligt nuvarande förhållanden. Så mycket mindre kan i detta fall derom vara fråga, som regeringen själf begärt uppskof med beslutet om de nu ifrågakvarande förändringarna i grundlagen, såsom också af herr statsministern mycket riktigt påpekades.

Här är således icke fråga om att bereda öfverraskningar utan att förekomma sådana.

För öfrigt vill jag blott tillägga, att det nog kan vara nyttigt att frågan nu blir genomdiskuterad. Men saken är icke slut med detta. Då fråga sannolikt förekommer t. ex. att anställa nytt val af justitieombudsman, oakadt denne Riksdagens förtroendeman vid innevarande års lagtima riksdags förra sammanträde redan blifvit utsedd utom annan inskränkning i afseende å tiden, än den, som ligger i grundlagens föreskrift att valet skall ega rum vid *hvarje* lagtima riksdag, kommer jag visserligen att intaga en annan ställning, då jag fortfarande håller fast vid fortsättningsteorien. Att detta Riksdagens sammanträde skall hafva en själfständig organisation, eftersom Riksdagen en gång blifvit upplöst, det kan jag vara med om, men längre vill jag icke gå.

På grund af hvad jag nu anfört vill jag hoppas, att kammaren bifaller utskottets förslag i denna fråga.

Friherre Leijonhufvud: Jag har följt denna fråga så godt min förmåga rüekt till under den diskussion, som under två månader derom pågått. Det resultat, hvartill jag kommit, är först och främst, att vår grundlag i detta afseende är ofullständig. Om de, som skrivit grundlagen, tänkt sig in i detta förhållande, hade de bestämdt uttalat sig på ett för allmänheten lättfattligare sätt; och den stora mängden af riksdagsmän, som voterade för det nya representationsförslaget, hade säkerligen aldrig tänkt på detta fall.

Vidare har jag kommit till samma resultat, som redan af herr Sundberg uttalats, att frågan kan ses från olika håll, om man ej fäster sig vid ett uttryck i en eller annan bestämd paragraf. Ser man på alla, kommer man otvifvelaktigt till det resultat, att frågan kan tydas på olika sätt.

Hvad principfrågan beträffar, har den för mig, som icke är rättslärd, praktisk betydelse endast i den mån vårt statsskick och riksdagsmannelif deraf bero. Mot åsigten om en ny riksdag har anförts faran af en öfverrumpling i fråga om en grundlagsändring, som icke hunnit tillräckligt öfvervägas. Utom det att denna fara var lika stor under den gamla riksdagsordningen, vill jag anmärka att, om än sådana hastiga förändringar af våra grundlagar på 4 eller 5 månader understundom kunna vara farliga, kan

å andra sidan inträffa, att Sverige kommer i den ställning, att det bliver högst nödvändigt att kunna göra en sådan hastig grundlagsförändring. I det afseendet vill jag eriura om en motion om grundlagsändring, som jag framlade vid början af januaririksdagen, men som, efter hvad jag förmodar, blef begrafven hos konstitutionsutskottet. I händelse af krig måste nemligen regeringen, med eller utan grundlagens medgifvande, göra något som för närvarande är absolut förbjudet i grundlagen, nemligen requisitioner inom landet. Om grundlagen kunde ändras på några månader, behöfde ej något grundlagsbrott ske, men under nuvarande förhållanden måste vid ett inträffande krig regeringen genast bryta lagen, hvilket en energisk regering i högsta nödfall icke lärer underlåta eller vara tveksam om att göra. Men det vore bättre, om sådant kunde undvikas, och en Riksdag, sedan årets riksdag i januari upplösts, kunde besluta en grundlagsändring redan före midsommaren samma år.

Äfven vill jag påpeka ett annat fall, då en hastig grundlagsändring kunde vara nyttig. Om Konungen lyfter stora kreditivet, skall han sammankalla Riksdagen, som efter vanliga begrepp då endast är en urtima riksdag. Tro herrarne att den Riksdagen, som skulle vara samlad, så länge kriget räckte, skulle nöja sig med att hafva muntlås till den 15 januari och endast besvara de framställningar Konungen till densamma gjorde och först få rätt till eget initiativ den 15 januari följande år? Nej, säkerligen skulle svenska folkets representanter i sådant fall icke underlåta att bryta grundlagen.

För mig gäller här den praktiska sidan, och det är alldeles gifvet, att det är praktiskt att låta detta förslag hvila och att icke förbjuda Kongl. Maj:t att vid ett annat tillfälle begagna sig af möjligheten att framlägga till Riksdagens pröfning ett förslag till ändring i grundlagen, hvilket icke varit under två å tre år hvilande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Det är ju en ömtålig fråga, huru långt man är berättigad att med en motståndare inlåta sig i strid om det sätt, hvarpå man blifvit citerad, och söka visa att det icke varit öfverensstämmande med hvad man yttrat. Jag skall icke heller i andra mera likgiltiga delar ingå i en sådan strid med den ärade talaren på kronobergsbänken, men då han yttrade, att Konungens rådgifvare kunde blifva skyddade för ansvar genom en riksdagsupplösning, om min grundlagstolkning godkändes, och att jag i det afseendet icke hade annat att anföra än att hänvisa till en ändring i ansvarighetslagen, hvilken han tycktes anse sasom grundlag, vill jag fästa uppmärksamheten vid att jag genom uppläsande af senare momentet i 107 § regeringsformen ådagalade att i grundlagen sådant skydd icke förekommer, men väl i ansvarighetslagen, som icke är grundlag utan kriminallag och kan under vida enklare former ändras än grundlagen.

Emellertid har sedermera en annan ärad talare uppträdt och ordat om den dyrbara perla, som den nya riksdagsordningen in-

*Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)*

Uppskof med
bestut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

satt i konungakronan genom upplösningsrätten. Det är icke fråga om, att icke denna perla är ganska dyrbar, ehuru, såsom jag tror mig hafva visat, den ju icke alls saknades i den gamla riksdagsordningen, om den än icke fans uttryckt i samma form som nu. Men då samme ärade talare också sade, att det vore fara för att Konungens rådgifvare skulle söka gifva denna upplösningsrätt så stor betydelse som möjligt från Konungens synpunkt, vill jag nämna att det finnes en annan synpunkt än Konungens och representationens att här vid lag taga i betraktande, nemligen val-korporationernes — svenska folkets. Och för min del har jag ifrat för att upplösningsrätten skulle få sin stora och rätta betydelse för detta svenska folks skull, som jag anser stå öfver sin representation och ega rätt att med frihet uttala sig, då sådant af regeringen påkallas genom riksdagens upplösning.

Detta yttrande mottogs med bifallsrop.

Friherre de Geer: Jag måste börja med att anhålla om kammarens ursäkt för att jag begärt ordet, ehuru jag i följd af svår heshet torde knapt kunna göra mig hörd. Jag hade icke alls tänkt att i dag skulle förekomma någon diskussion om den så kallade fortsättningsteorien eller frågan om ny riksdag, emedan jag anser att den fråga, som nu föreligger, är alldeles oberörd af dessa teorier. Detta har också blifvit framhållet, och det säkraste beviset på den åsigtens riktighet torde vara, att åtskilliga kammarens ledamöter, som hylla fortsättningsteorien, i allt fall tillstyrkt bifall till konstitutionsutskottets betänkande. Men då emellertid nu en omfattande diskussion uppkommit angående den pågående Riksdagens egenskap, har jag trott mig höra säga några ord, isynnerhet därför, att *en* punkt — i de flesta punkter är sagdt allt, hvad jag skulle kunna säga — icke, efter hvad jag tror, blifvit här berörd. Det ställe nemligen, och det enda ställe i grundlagen, hvilket kan åberopas för att den riksdag, som sammanträder efter det lagtima riksdag blifvit upplöst, skulle kunna anses som en fortsättning af densamma, är 5 §, som har sin motsvarighet i 109 § regeringsformen. »I dessa fall skall Riksdagen, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare af Konungen upplösas förr än fyra månader från det senare sammanträdetes början förflutit.»

Jag medgifver, att dessa ord kunna gifva anledning, och en ganska stor anledning till den tolkning, att det senare sammanträdet skulle anses såsom ett sammanträde af det upplösta riksmötet, men jag kan ej medgifva att icke detta ställe också tillåter en annan tolkning, och den grundar jag derpå, att i hela den afdelning af riksdagsordningen, som heter »allmänna grunder» tages »riksdag», hvilket som vi veta eljest förekommer i grundlagen med två bemärkelser, riksförsamling eller riksmöte, i betydelsen af svenska folkets representanter och en personlig församling; och det låter då ganska väl säga sig — såsom svenska folkets represen-

tanter har Riksdagen en ständig kontinuitet — att hvarje lagtima riksmöte är ett sammanträde af riksdagen, af hvilka sammanträden det ena måste vara föregående och det andra senare. Att ordet i denna bemärkelse äfven är af redaktörerna af grundlagen taget med epitetet lagtima och urtima och att det ej syftar endast på riksmöte framgår deraf, att t. ex. i 2 § står: »*hos* urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranledt Riksdagens sammankallande, eller af Konungen eljest för densamma framläggas, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktligt sammanhang.» Denna preposition *hos* hade icke kunnat begagnas om dermed afsetts ett riksmöte. Dessutom säges nu i denna 5 § att Riksdagen blifvit af Konungen upplöst. Efter allt språkbruk måtte väl upplösa betyda, att det göres slut på riksdagen och att i dess ställe sammankallas *ny* riksdag. Detta framgår dessutom af en annan afdelning af riksdagsordningen, den som handlar om »*Riksdags början och upplösning.*» Denna rubrik omfattar alla sätt, hvarpå en riksdag kan slutas. Först, då Konungen upplöser densamma. Derom finnes bestämdt i 1 mom. af 36 §. Det sker helt enkelt utan alla ceremonier. Vidare, då Riksdagen efter fullbordade göromål afslutas. Beträffande de formaliteter, som då skola iakttagas, derom lemnas föreskrift i 2 mom. af samma §. Icke kan man här af draga den slutsats, att om ej dessa formaliteter uppfyllts, den upplösta riksdagen derpå skulle kunna göra anspråk, lika litet som man kan lägga denna upplösta riksdag till last, att den ej uppfyllt alla de föreskrifter, som grundlagen gifver för hvarje lagtima riksdag, enär denna riksdag är, så att säga, af Konungen kasserad. Han önskar vädja till folket och få fram en annan uppfattning, än den Riksdagen haft, och därför kan ingen lägga den förra Riksdagen till last, att den icke gjort allt, hvad den utan tvifvel skulle gjort, om den fått fortsätta.

Samma afdelning talar om riksdags början, huru den skall gå till. Och vid denna riksdags början hafva alla de stadganden blifvit iakttagna, som grundlagen gifver att vid riksdags början tillämpas, hvilket naturligtvis ej skulle skett, om denna riksdag blott ansetts vara en fortsättningsriksdag. Måste man således erkänna, att en riksdag börjat, läser den svärligen kunna sägas vara en fortsättning af den andra.

Emellertid har det visat sig tre olika uppfattningssätt med afseende å denna riksdags egenskap.

Först den så kallade fortsättningsteorien. Den leder emellertid till så många och så uppenbara orimligheter, att ganska få torde vid närmare eftersinnande anse sig kunna konsekvent hålla derpå. Den skulle t. ex. leda derhän, att just det ändamål som afses med Konungens rätt att upplösa Riksdagen, skulle helt och hållet förfelas. Om Riksdagen fattat ett beslut, som af Konungen anses samhällsvådligt eller icke öfverensstämmande med hans mening i öfrigt, så att han skulle vilja vädja till folket, skulle, ifall den åter sammanträdande Riksdagen blott vore en fortsättning af den förra, detta icke kunna ske, emedan samma Riksdag ej kan upphäffa det beslut som den fattat.

Uppskof med
beslut öfrer
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

Man har frångått den åsigten i dess konsekvenser och sagt, att denna Riksdag är af blandad egenskap, dels fortsättning af den föregående, och dels att anse som ny riksdag. Men här kommer man helt och hållet in på godtycklighetens område.

Det har i sådant afscende anförts, att man kunde uppfatta det så, att i de organisatoriska och konstitutiva delarne skulle det vara en ny riksdag, men ej ny med hänsyn till Riksdagens inre arbete. Härom finnes dock ej ett ord stadgadt i grundlagen, hvilket varit högst nödvändigt, derest lagstiftaren haft en sådan uppfattning. Deremot äro några dylika föreskrifter ej behöfliga, om Riksdagen anses vara ny, enär då tillämpas allt hvad i grundlagen sagts om hvarje riksdag.

Jag kunde uppräknat många flera olägenheter som det skulle hafva med sig, ifall denna riksdag ej vore en ny riksdag. Men jag vill blott säga ett par ord om de vådor, man fruktat skulle uppkomma, om den betraktades såsom *ny*. Dessa tror jag vara i hög grad öfverdrifna, om jag också villigt medgifver att det kan finnas ett par sådana. Bland de olägenheter man nämnt, och som särskildt framhållits af den författare, som citerats af en ärad talare på kronobergsbänken, skulle *en* bestå deruti, att då fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt Riksdagens justitieombudsman kunde vara valda af den först började Riksdagen under året, skulle den senare Riksdagen välja nya sådana fullmäktige för samma tid, och det alltså här blifva en dubbel uppsättning af sådana. Det är likväl ej förhållandet, emedan dessa fullmäktige alldeles icke äro valde för någon viss tid, utan är det med dem som med andra fullmäktige, att de, efter en allmänt antagen rättsgrundsats, bibehålla sitt uppdrag till dess principalerna återkalla det. I detta fall uppstår icke alls någonting nytt, eller någon olägenhet emot hvad förut varit gällande, emedan efter gamla riksdagsordningen valdes också dessa fullmäktige samt justitieombudsmannen för hvarje riksdag, äfven urtima. Ehuru riksdagarna då i regeln endast återkommo hvart tredje år, och mandatet sålunda i regeln skulle räcka i 3 år, kunde det blifva slut efter några få månader. En annan fråga är, om det medför de olägenheter, som här i dag framhållits rörande hvilande grundlagsförslag. Precis samma svårigheter och vådor förekommo enligt den gamla riksdagsordningen; och det angafs uttryckligen i motiven till den nya, att man icke ville göra andra ändringar i grundlagarne, än de som omedelbart rörde representationsförändringen, ej ens i sådana delar, mot hvilka befogade anmärkningar kunde göras. I detta fall tror jag emellertig, att vådorna skulle varit större, om man föreskrifvit en viss tidsperiod, som nödvändigt skulle hafva förflutit, innan grundlagsändring kunde få ske. Så trängande kunna omständigheterna vara, att det kan vara högst angeläget att få en sådan till stånd inom kort tid, och den garanti mot förhastade beslut, som grundlagen söker, ligger alldeles icke i någon viss tidrymd, utan deruti, att två Riksdagars sammanstående beslut erfordras och att en *nyvald* Andra Kammare sammanträder, sedan det är bekant att förslag till grundlagsändring hvilat till afgörande. Åtskilliga an-

dra olägenheter hafva anmärkts, såsom t. ex. att om Riksdagen bifallit ett lagförslag, öfver hvilket högsta domstolen icke hunnit höras, skulle det förfalla, om ny Riksdag omedelbart sammanträder. Detta är dock ej värre, än om båda kamrarna bifallit ett lagförslag, men ej hunnit justera skrifvelsen, då upplösningen kommer; samma följd uppstår då, att lagförslaget förfaller.

Deremot finnes i ansvarighetslagen ett stadgande, som icke passar in. Jag förmodar att detta beror på något förbiseende, och att något här föreligger, som borde rättas, men denna rättelse bör, såsom herr von Ehrenheim anmärkt, ske, ej i grundlagen utan i ansvarighetslagen. Det är för öfrigt svårt att lappa på *en* punkt i denna föräldrade lag, som gör mera än en obehörig inskränkning i grundlagen och der t. ex. beträffande de straff, som skola tillämpas på statsråd, hvilka begått grofva förbrytelser, hänvisas till lagrum i missgerningsbalken och rättegångsbalken, hvilka för längesedan är upphädda. Men jag tror dock att härpå ej ligger någon synnerlig vikt eller praktisk betydelse.

Ehuru jag väl förstår att skilda tankar och meningar uppstått vid början af dessa nya förhållanden, då en opröfvad mekanism skulle sättas i gång, tror jag dock att, sedan vi nu äro komna så långt in i denna riksdag, å hvilken hitintills tillämpats allt, som gäller om en *ny* riksdag, det skulle vara ganska otjenligt att vid senare delen af riksdagen handla efter andra grundsatser än vid den förra.

Herr Casparsson: Herr vice talmannen yttrade nyss, att Konungens prerogativ att upplösa Riksdagen bör betraktas ej blott från synpunkten af Konungens rätt, utan äfven ur synpunkten af valmännens och svenska folkets rätt. I sådant fall beklagar jag blott att steget ej tagits fullt ut genom att upplösa hela Riksdagen. Då hade valmännen fått ökadt tillfälle att gifva sin mening tillkänna. Men från en annan synpunkt gläder det mig att så ej skett. Ty jag befarar att man då möjligen kommit att i denna Kammare sakna en och annan af dem, som nu utgöra en prydnad för Kammaren.

Herr grefven och talmannen: Enär herr Unger framställt yrkande om proposition på bifall till sin reservation, deruti hemställes,

»att Riksdagen med ogillande af konstitutionsutskottets förevarande utlåtande n:o 1, måtte förklara, det Riksdagen, som anser ifrågavarande, från 1885 års lagtima riksdag hvilande förslag till ändring i 6 § regeringsformen icke lagligen kunna vid denna den 15 sistlidne januari började lagtima riksdag prövas, vid sådant förhållande finner Kongl. Maj:ts proposition om uppskof med beslut öfver nämnda förslag icke till vidare utlåtande föranleda»,

anser jag mig böra för kammaren tillkännagifva, att, då propositioner skola framställas i anledning af de yrkanden, som förekommit i afseende på detta utlåtande, jag icke kan göra proposition på herr Ungers yrkande, emedan det samma, enligt min upp-

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlagsändringsförslag.
(Forts.)

Uppskof med
beslut öfver
ett hvilande
grundlags-
ändrings-
förslag.
(Forts.)

fattning, står i strid med 64 § riksdagsordningen, hvilken innehåller: »förslag till stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af grundlag, hvarom fråga endast vid lagtima riksdag må väckas, kan å samma riksdag förkastas, men ej slutligen antagas eller bifallas i vidsträcktare mån än såsom ett förslag, hvilket till den lagtima riksdag, som, efter förrättade nya val i hela riket till Andra Kammaren, först sammanträder, skall hvila för att då å nyo pröfvas».

Sedan öfverläggningen härpå förklarats slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle bifalla herr Ungers emot utlåtandet afgifna reservation, men att herr grefven och talmannen, på sätt nyss förut tillkännagifvits, ansåge sig förhindrad att på sistnämnda yrkande framställa proposition.

Herr Unger, Magnus: Då jag icke kan finna för mig öfvertygande de skäl, som herr talmannen anført för vägran af proposition, och då jag under diskussionen hört att åsigterna äro mycket delade inom kammaren, åtminstone i den grad att saken är tveksam och icke bör föranleda propositionsvägran, hemställer jag, att herr grefven och talmannen måtte hänskjuta frågan om sådan vägran till kammaren.

I anledning häraf hemstälde herr grefven och talmannen, huru vida kammaren yrkade proposition på bifall till herr Ungers reservation, och, då härtill svarades många ja och nej i blandning, sedermera, huru vida kammaren ansåge frågan om sådan propositions framställande skola förfalla; och förklarade herr grefven och talmannen sig finna denna senare hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Hasselrot* med flere af kammarens ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som yrkar proposition på bifall till den af herr Unger mot konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1 afgifna reservation,

röstar Ja;

den, det ej vill,

röstar Nej;

vinner Nej, finner Kammaren frågan om sådan propositions framställande skola förfalla.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 57.

Uppskof med beslut öfver ett hvilande grundlags-ändrings-förslag.

På sedermera gjord proposition godkändes utskottets förevarande utlåtande.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda memorial n:o 2, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Hvilande förslag till ändring af 33 § riksdagsordningen.

Herr Unger, Magnus: Under återopande af samma skäl, som jag anført till stöd för min reservation mot konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1 får jag anhålla om proposition på bifall till min reservation, vid förevarande utlåtande,

»att Riksdagen, med ogillande af konstitutionsutskottets beslut att till slutlig pröfning hos Riksdagen nu anmäla det från 1886 års lagtima riksdag hvilande förslag till ändring i 33 § riksdagsordningen, måtte förklara nämnda förslag icke lagligen kunna vid denna, den 15 sistlidne januari började lagtima riksdag slutligen pröfvas».

Herr Hallenborg: Jag ber blott att få yrka, att det hvilande förslaget till ändring af 33 § riksdagsordningen nu måtte antagas.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande memorial yrkats, dels att de deri anmälda förslag till ändring af 33 § riksdagsordningen skulle antagas, dels ock, af herr *Unger, Magnus*, att kammaren skulle bifalla den vid memorialet fogade reservation; men att herr grefven och talmannen på enahanda skäl, som af honom anförts i fråga om konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1, ansåge sig förhindrad att framställa proposition på herr Ungers nu gjorda yrkande.

Härpå antogs det i konstitutionsutskottets memorial n:o 2 anmälda förslaget till ändring af 33 § riksdagsordningen.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att hans excellens friherre *Bildt* låtit anmäla, det han af sjukdom hindrades att be-
vista dagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fide[m]

A. von Krusenstjerna.
